

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Metropolis Salisbvr gensis

Continens Primordia Christianæ Religionis Per Boiariam Et Loca quædam vicina; Catalogum videlicet & ordinariam successionem Archiepiscoporum Salisburgensium, & Coëpiscoporum, Frisingensium, Ratisponensium, Patauiensium, ac Brixinensium

Hund, Wiguleus

Monachii, 1620

Additiones. Episcopi Ratisbonenses.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13553

ADDITIONES.

EPISCOPI RATISBONENSES.

*R*atisbona, Secundarum Rhetinrum, seu quod est idem Vindelicie vrbs, Tiberij Caesaris monumentum, in veterib. documentis Tiberina, & Augusta Tiberij appellatur. De qua, cum alio loco fuisset à nobis sit dictum, eadem hic repetere noluimus. Sufficiat Diploma Leonis P.P. adducere, quod oculis quorundam dolorem adfert, & est tale.

*In Adum
sar. infer.
Reich.*

In nomine Domini nostri Iesu Christi, Leo Papa. Agnitum esse volumus cunctis Christiana religionis fidelibus, tam presentibus quam futuris, qualiter Christianissimus Imperator & Augustus nomine Carolus Deo aspirante Christum hereditatis suae desiderans fieri possessorem, quoddam monasterium iuxta muros Tiburinae ciuitatis, quae à Tiberio Caesare Augusto aedificata est, quae modo vulgo appellata est *Regensperch*, quod est constructum in honore S. Mariae matris Domini nostri Iesu Christi, & Principis Apostolorum Petri, & S. Georgij martyris: ubi praeclearissimus martyr & episcopus Pictaviae corpore requiescit *Emerannus*, in nostram immunitatem successorumque nostrorum gratia defensionis transfudit. Et nos continuo pro Christi amore gratuita mente petitioni eius pie annuentes, decreuimus ita fieri, & iussimus hanc chartam auctoritatis nostrae inde conscribi.

Nil minus quam à S. Seuerino Episcopo Rauennate, quod sicut est istud, non Paschasium Diaconum, sed Eugippium historiae S. Seuerini auctorem, plures quoque fuisse S. Seuerinos, & in designando vero isto Noricorum Apostolo auctores lapsos, clarissime euincit doctissimus Eugippij Scholiastes his verbis.

Auctor huius historiae Eugippius; de quo Isidorus Hispalensis episcopus, libro de vitis illustribus cap. 13. scripsit, Eugippius Abbas (Eugipium nonnulli, quidam Eugypium vocant; Lazius Eugippium, Sabellicus Ennead. 8. lib. 2. Egisippum perperam, ineptius Irenicus, Exeges. Germaniae lib. 3. c. 14. Cregyptium appellauit) ad quendam Paschasium diaconem libellum de vita Sancti monachi Seuerini transmissum, breui stylo composuit. Scripsit etiam regulam monachis consistentibus in monasterio sancti Seuerini, quam eisdem moriens quasi testamentario iure reliquit. Claruit post consulatum Importuni iunioris (Importunus consul anno Christi 509. aut sanè circiter) Anastasio Imperatore regnante. Isidorus sequutus Honorius Augusto dunensis, de luminariis ecclesiae cap. 13. Eugippius Abbas composuit vitam sancti Seuerini monachi & regulam monachis. Scio Laziium iactasse Herulorum Eugippii historiam, & de eorundem in Norico sedibus: sed & compertum habeo, Seuerini hanc vitam isto verborum ambitu significasse. Quae Fulgentij Ruspensis episcopi de charitate ad Eugippium quendam epistola extrat, adhuc ipsum nostrum pertinet opinor, siquidem temporum ratio congruit. Noricum Auentinus dixit, Batavis quidem natum, uti in Germanicâ Annal. editione retulit: mihi constat in Norico aliquamdiu moratum, hanc illi patriam fuisse, non constat.

Alius Eugippius, itidem Abbas, ætate paulò inferior, sub Tiberio Thrace vixit,

vixit, vti annotatum à Sigeberto cap. 39. de viris illustrib. Is hortatu Renducis Neapolitani episcopi, quædam ex Augustino collecta Probæ virgini inscriptum Plerique, in primis Trithemius, cum priore temere confundunt.

Seuerini sanctitatis opinione clari plures fuere; huius qui Monachus in Norico egit meminere historiarum scriptores Paulus diaconus, Sigebertus, Gotfridus, Vincentius, Otto, Liechtenauus: posteriores nihil necesse enumerare: Martyrologium præterea Rom. VI. Id. Ian. quod fidei faciendæ, cum totius vitæ epitomen quandam complectatur, exscribam: Eodem die apud Noricos sancti Seuerini abbatis, qui apud eam gentem Euangelium propagauit, & Noricorum dictus est Apostolus. Eius corpus ad Lucullanum prope Neapolim diuinitus delatum, inde postea ad monasterium sancti Seuerini translatum est. Meminit reliquiarum S. Seuerini Gregorius Magnus Pont. lib. 2. ep. 58. & lib. 7. ep. 85. Monasterij & oratorij S. Seuerini in castro Lucullano lib. 2. ep. 40. & lib. 8. ep. 18. Quin Gregorium Seuerino Romæ Ecclesiam dicasse, quæ prius Arianorum fuerit, ex lib. 2. ep. 40. cognoscimus. Quod porro Gotfridus Viterb. & Otto Frising. Seuerinum istum Rauentem Episcopum nominare, eos errasse palam est, idq; à Cuspiniano & Lazio, qui auctoritatem ratam habuere, non animaduersum miror. Mitto argumenta alia. Eugippius vtiq; cap. 1. cum ex orientis partibus in Noricum & Pannoniam venisse, cap. 9. Episcopus rus honorem delatum recusasse, disertè scripsit. Qui paullo post Seuerus Rauentas sanctimonie laude illustris vixit, Seuerinum equidem à quibusdam appellatum Hier. Rubeus hist. lib. 4. prodidit, sed neque Episcopus lectus est, neq; in Noricum venit. Auentinus Anna. lib. 2. Seuerinum Africâ oriundum, fratrem Victorinum habuisse retulit: Equè in vtroq; falsus, Africa quippe Norico ad meridiem est, neutiquam ad orientem: deinde, etsi vnus aut alter Seuerinus, & quidam in Africâ Seuerus, fratres tres Victorinos habuere, ij tamen longè alij à Norico Apostolo, quod ex martyrologiis in promptu.

Porrò ad Paulinum quod attinet Episcopum, opera ni fallor pretium est audire Eugippij Scholiasten ad cap. XXI. vita S. Seuerini in hæc verba differentem: Ab hoc (Paulino) Episcoporum suorum Catalogum auspicantur Reginoburgès; omninò temerè, nam ex ijs quæ ad caput decimum septimum annotauimus, liquidò constat, Tiburinam Norici metropolim, Reginoburgum non esse. Conradus quidam Reginoburgensis canonicus, qui ante ducentos annos vixit, primus istius sententiæ auctor, eum ceteri, vti fit, re parum examinata sequuti. Ne sibi verò Reginoburgenses, quorum beneficio Eugippium vulgamus, expuncto Paulino iniuriam fieri conquerantur, genuinos duos, pro supposito hoc vno, Episcopos dabimus, in illorum fastos hætenus non relatos, Ioseppum primum, cuius isto loco nemo meminit, Cyrinum deinde, cuius Hund, in metrop. subobscure, ac in vita S. Emmerani quam scripsit, siue Hemmerammi, vt antiqui Codices habent sub finem Ioseppum Episcopum decessorem suum disertè appellat, & ex hac vita colligas Gaubaldo, qui sub Pipino, vtrumque fuisse supparent

C. Anno post Christum natum DVIII. Boios superato Danubio Romanam provinciam Theodanis ductu ingressos ex probatorum consensu auctorum docet Velferus id cum ita se habeat non subsistit illorum opinio qui asserunt Sanctum Lupum quendam Romanum, Anno CDLXXXIX. sub Theodone primo Bavarie Duce, venisse Ratisbonam. Sed nec illud quoque subsistit, Lupum Ratispona Episcopum, quo tempore Theodo illum expugnauit, periisse: & fuisse eum Episcopum etiam Sclauorum & Carentenorum presbyterum

Iterum, Quam assertionem utramque optime verissimeq; refellit Velserus his verbis: Boicar. IV. p. 212.
 Primus in ea vrbe (Reginaburgo sive Ratisbona) à Boiis conspectus Episcopus, (Rupertus) nam ante Boica tempora quosdam sedisse non ambigam, etsi memoria ferè excidit, vnius Lupi superat, sanctitatis famâ posteritati commenda-
 data. Quem qui Zenone imperante à Theodone primo, pietatis causa cœ-
 sum narrant, temporum rationem nullam habent. Neque ego exemplum
 quo Boij in Christianorum sanguinem vnquam sæuierint vllum proditum re-
 perio. Absurdus errant, qui Lupum hunc cum eo confundunt, qui Cher-
 marum Carantanorum Principem Pipini ætate in fide instituit.

Bene monet Velserus ubi supra, in margine: Ratharium post Rupertum vixisse.

S. Ruperti vitam legat qui velit, apud Canis in. Antiq. Lectio. Velserus pre-
 edito libr. IV. Boic. rer. P. Raderum de SS. Bauar. Tom. I. Fuit autem Salisburgen-
 sis Episcopus S. Rupertus non Ratisbonen. nec inter hos numeratus.

De S. Emmerammo vide Vels. Boicar. IV. 228. cum seq. P. Rader S. S. Bauar. f.
 Tom. I. Arnolf. Com. Wochburgen: apud Canis. Antiq. lect. Tom. I. &c. Auentini com-
 mentum de Pictauia Noricorum vrbe, ex qua S. Emmerammus oriundus, cuiusq; Episco-
 pus fuerit, merito rejicimus certioranos deente Myræo Notit. Episcop. libr. V. p. 385. his
 verbis: PICTONES seu Pictaui, Galliæ populi, Cæsari & aliis noti. AUCUSTO-
 RITVM PICTONVM Ptolomæo. PICTAVIVM Hieronymo, Poitiers, V. E. & A-
 sademia. sub. A. Burdegalensi, &c.

Lubet hoc loco inferere, quod in libr. Tradit. Ecclesia Frisingen. legitur.

Constat vniuersa Deo auctore ordinata cuius nutu futura, eius homo emi-
 nentia euncta excellens signaculum similitudinis conditoris plasmatum fuerat,
 euncta sibi met subiecta adeo fuisset imperatum, cuius largitoris munere viu-
 imus & sumus, ipse enim & vires tribuebat, & intellectum, ipse tempus & lo-
 cum, ipse suo beneficio spiritum inspirans facultati vt congrue succerrere cor-
 pore, vbi beatus Christi martir Emmerammum campum elegit certaminis vt
 victor triumphans perhenne cum Christo frueretur gaudio membris solutus
 amittere spiritum, eius amore, vt ibidem fundarem Ecclesiam vt pio apud Do-
 minum delictorum merear veniam accipere. Sicque peractum est, vt ab in-
 toli iusto emerem pretio meniis Ecclesiam prædicti honoris fabricaui martir
 canona, dudum edificationem constitui honorifice bone memorie Eximber-
 gis Episcopo dedicatore ordinaui, quibus laboribus me remuneraturum confi-
 do. Propterea ego Ortlab per consensum Abbatis mei Riedhardi prædictam
 Ecclesiam S. Emmerammii in loco Helfendorf constructa trado atque trans-
 fundo ad domum beate & intemerate Virginis Mariæ, & vt ne Canones repu-
 gnare videar Arbonis Episcopi ditioni subsistere debeat excepti beneficii illius
 vite mee, vt ex eis fruatur beneficiis concessæ licentiæ, stipulationes subnexa au-
 tem necessitate cogente filie mee, vt prædictum fuisset eleuamen. Post obi-
 tum vero meo anime pro remedio mee Canonica subiaceat iura vt preno-
 tatum est cum clero & seruientibus, cum libertis & allodionibus, cum termino
 & facultatibus ad domum Dei nostri genetricis M. pertinere debeat domum
 Castro Frisingas fundatum. Testes in libr. Tradition. inueniuntur. Actum
 in villa Isana sub die consule Non. Octobr. Anno XXV. regnante domino &
 Illustrissimo Duce Tassilone

Videantur P. Rader. de SS. Bauar. Tom. I. p.

& Vels. Boicar. V. p. 238.

quorum sententia tamquam veriori omnino inherendum.

Vide. Vels. & P. Rader, ubi proxime supra.

X 2

Candi-

i *Candide Velferus, & ut solitus fuit semper, dextrè: De Velipholægo siue Vuol-
 pag. 229. flaiico, quem Erhardo & Alberto subiiciunt, in neutram partem liquet.*

k *Sufficient prudenti lectori, cum fabularum enim cupidus nulla nobis est communio,
 ibidem que Velferus de Vichterbo doctissime: Vichterbum vbiuis terrarum potius quàm Re-
 ginoburgi extitisse Episcopum, eadem rationes euincunt. Neque illos mira-
 ri desinam, qui non expensa tam distincta notatione temporum Garibaldum
 Vhichterbo successisse, nugari adhuc pergunt.*

l. *S. WVNIFRIDVS, qui & BONIFACIVS, non est huius loci, nec quidquam hic
 de illo dicendum.*

m. *Odonus in Vit. S. Bonifac. lib. 1. cap. 39. Govvibolt nominat, à S. Bonifa-
 Nicol. Se- cio ordinatū Episcopum in Ratisponensi ciuitate, quæ metropolis Batoaria
 rar. Moyn. est.*

*Velfer. Rer. Boicar. VI. ad Anno Domini DCCXCI. de expeditione Caroli M. cen-
 tra Hunnos agens inter cætera isthac tradit: Ex proceribus morte functi Angilra-
 mus Mediomatricum Archiepiscopus, & Simpertus Episcopus Reginoburgēn-*

n. *sis opinor, gratia & auctoritate apud Regem præstans. Sunt qui eius obitum an-
 no ab hinc septimo referant, priuatos illius Ecclesiæ annales sequuti, verum nos
 eorum fidem alicubi vacillare experti, in hanc partem nutamus, nullo præte-
 rea per hæc tempora alio obseruato cognomine Episcopo. Corpus in S. Em-
 merammi Basilica, quam ampliori forma instauratam ornauerat, conditum,*

*Arnolf. Adalvinus Successor datus. Qui Constantiaum Episcopum interijciunt,
 lib. 2. de s. Emeran. Arnolphi testimonio, cuius in hac causa grauissima debet esse auctoritas, reuin-
 cuntur.*

o. *De hoc Concilio Velf: Boicar. VI. ita scribit: Inermis se alius haud paullò in-
 fertior hostis, Fælix Orgelitanus in Pyrenæo saltu Episcopus, per pietatis speciem
 exeruit: qui ausus asserere Christum adoptionis tantum iure Dei filium esse,
 aduersus Ecclesiam grassabatur. At coacto Reginoburgi concilio, patrum
 consensu damnatus, Hadriano Pontifici satisfacturus Romam mittitur. Idem
 Velfer. d. loco. Anno 798.] Reginoburgi Adalvinus, coacto Episcoporum & cle-
 ricorum, tum quoque nobilitatis concilio, Cathedram ex S. Emmerammi ba-
 silicâ in urbem ad ædem S. Stephani transfudit, approbante Rege & Pontifice.
 Emmerammi Monasterium in Romanæ sedis fide posthac fuit.*

*Alteri quoque Concilio interfuit hic Adalvinus habito Salisburgi, iussu Caroli
 Magni, circa Annum 800. Velfer. Boicar. VI. Anno 807. Concilium Salisburgi
 XVII. Kal. Decembr. indictum. Affuere Arnō Archiepiscopus, Atto Frisingen-
 sis, Adalvinus Reginoburgen. Henricus Sabionensis Episcopi, de decumis
 & reliquo sacrorum iure disceptatum definitumque esse, annotatum reperio,
 ipsi concilij actis nondum erutis.*

p. *Ludouicus diuina prouidentia Rex Francorum & Boiarie. Si nos ex mu-
 nificentia & possessionib. nobis à Deo concessis locis sanctorum aliquid tribui-
 mus, credimus indubitato, illud nobis ad præmium æternæ retributionis con-
 ducere. Idcirco notum sit omnibus Christi Ecclesiæ nostricq; fidelibus, quod nos
 ex augmento mercedis nostræ, sanctæ Ratisbonensi Ecclesiæ, quæ in honorem
 Principis Apostolorum Petri, & beatissimi martyris Christi sancti Hemeran-
 ni, qui inibi corporaliter requiescit, constructa est, cui in præsentia véné-
 randus vir Paturicus Episcopus operatione diuina præsidet, concessimus ali-
 quot prædia nostræ proprietatis, cum aliis circumstitis, videlicet tractum vbi
 quædam munitio Herlingoburg sita, in terra Auarorum, cum suis terminis,
 ut sequitur, distinguitur. Primo vbi fluuius Erlaphus in Danubium fluit,
 incipit modo nominatus circuitus, & extenditur sursum vnâ cum ripis præ-
 di&*

Laz. de- migratione. l. 7. p. 247.

dicti fluij, vsque ad fines Erdgastegi, Rursus propagatur prædictus tractus à superius nominato fluio Erlapho ex parte Austri vsq; ad medium montis Slauorum Colmiza dicti, vbi duabus arboribus signa certa posita sunt. Et ab eo loco vterius extenditur præfatus locus, ex parte Septentrionali, vsque ad Danubium. Et quæ plura sequuntur in literis quas subscripsit Adelbertus vice Ganzoaldi, anno Christi 832. 8. Octob.

*Sequitur Diploma Caroli Crasli, in quo fit mentio Episcopi
Bathurici.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Carolus diuina fauente clemencia Imperator Augustus. Si membra Christi infirmiora, sed abundantiori honore dignissima, debita charitate amplectimur, & imperialis auctoritatis robore communitimus, id nobis, & ad temporalis tranquillitatis gratiam, & ad æternæ felicitatis gloriam pro futurum sine hæsitacione confidimus. Proinde omnium fidelium Christi tam præsentium quam succedentium noverit industria, qualiter nos Monasterium beatissimæ Virginis matris Domini nostri Iesu Christi Mariæ in ciuitate Ratis. quod dicitur Oberenmunster, quod piæ memoriæ genetriz nostra Henma regina, a Bathuricho Rausponen, Episcopo solenni ac legitimo concambio recepit, vbi ipsa corporaliter sepulta requiescit, in nostræ emunitatis defensionem suscepimus, ea vidl: conditione, vt neque nos, nec quisquam Imperator, aut Rex, aut Dux, aut Comes, aut regalis exactor, siue ex imperiali, siue ex propria auctoritate quicquid ibi ordinandi, aut exigendi habeat potestatem. Sorores quidem Abbatisia decedente, aliam quæ succedat moribus atque vita probabilem, vnanimiter atque legitime eligant. Cui electioni siue ordinationi, non Imperator, non rex, non Episcopus, non aduocatus, non aliquis hominum in aliquo contradicat, nec difficultatem, nec molestiam quamlibet inferat. Sane aduocatum nullum habeant, nisi eum quem Abbatisia, & sororum concors discretio elegerit. Qui etiam aduocatus nihil iuris, nihil potestatis, nihil seruicij ibi requirere præsumat, nisi quod ei Abbatisse & sanctimonialium bona voluntas constituat. Siquis vero deinceps hanc nostræ auctoritatis paginam propter suam cupiditatem infringere voluerit, omnium illorum criminum, peccatorum, delictorum, in extremo & districto examine, in præsentia Dei reus existat, pro quorum absolutione & redemptione piæ memoriæ genetriz nostra ipsum Monasterium ordinauit, ditauit, atque magnificauit, & tamen malum suum studium nihil valeat, sed vsque in finem sæculi hoc præceptum nostrum inuiolabiliter perseueret. Et vt hæc nostræ auctoritatis constitutio firmiter, & certior habeatur, & diligenter obseruetur, manu propria subtus eam firmauimus, & bullæ nostræ impressione signari iussimus. Data XIII. Kalend. Marcij, Anno Dominiæ incarnationis DCCC. LXXXVI. Indictione IIII. Anno Imperij piissimi Imperatoris Caroli in Italia VI. in Francia. V. In Gallia II. Actum in villa quæ Rotuile vocatur in dei nomine feliciter Amen.

Signum domini Caroli Serenissimi Imperatoris Augusti.

Amalbertus Cancellarius ad vicem Luithardi Archicancellarij recognoui. Data XIII. Kal. Marcij Anno Dominiæ incarnationis DCCC. LXXXVI.

X 3

VI. ka.

VI. Indictione IIII. Anno verò piissimi Imperatoris Caroli in Italia VI. In Francia V. In Gallia II. &c. vt supra. In his literis manifeste scribitur Hemmam reginam sepultam apud superius Monasterium. Hemmeranici fratres historiographorum auctoritate asserunt Anno Domini 809. apud se sepultam, & iam olim refossatam.

r De hac contentione & super ea facta transactione ita legitur in libro *Donationum*: Breue commemoratorium de conuentione piscationis & venationis ad Apiriniseo quæ fuit facta inter Luipramum Iuuauenfis Ecclesiæ venerabilem Archiepiscopum, & Erchanfredum Ratesponen, ciuitatis Episcopum. Coadunauerunt se ambo iuxta vnus hominis conditionem cui nomen est Heripald, vt sicut ille veracissimè proferret, ita vtrique consentire deberent. Qui interrogatus, se ab antiquis temporibus recordari respondit; quod de Iuuauen. sede per totius anni circulum in ipso supra nominato lacu vna nauis fieri deberet ad piscationem, alia de castello sursum, tertia de maninseo, excepto autumnali tempore, quando patuli pisces, quos vulgo Labfos vocant coire debent, tunc solummodo in illo angulari loco vbi Iscola fluuius foris emanat, duæ naues ad piscationem illam fieri debeant, scilicet de Salzpurg, & de Maninseo. Simili modo in vernali tempore quando albuli pisces coeunt fieri debet. Sed nunc Erchanfredus Episcopus licentiam dedit, vt tertia nauis ibidem ad illam piscationem fieret. De venatione ita se coadunauerunt, vt vtrisque liceret in ista parte commouere & sic in antea caciano persequi. Similiter de altera parte liceret fieri, ea ratione vt primitus ad notitiam peruenisset ex vtrisque partibus, & tunc cõmuni manu præfatum opus expleatur. Isti fuerunt præsentēs testes Norplest Comes. Arfrid vassus dom. Folchrad pazrih. Vnoz. Gerear. Ratpot. Wiheor. Reginhart, Herupehrt. Tetih. Heripold. Iacob. Fritilo. Gerpold. Vmmili, Gundheri, Wasigrim. Rato. Meginpreht, Adalger. Ilpune. Item Arfrid. Wizerich. Etti. Ruertpreht. Isti clerici. Sigiheri. Erchanboh. Perachtram, Gifalhart, Ratkor, Naudrat, & alij multi nobiles viri atque clerici. Actum ad Maninseo an. DCCCXLVIII. indiēt. XII. sub die cons. XIV. Kal. Aug.

f Otkarium] qui & Otkeriu, sextus in ordine à S. Wilibaldo Eystetenfis Episcopus. Embrichus autem Episcopus Ratisbon. Embricho quoq; & Ambricho appellatur: & notandum circa hanc variationem nominum propriorum quod bene monet R. P. Jacob. Gretser. in Catalogo Episcoporum Eystetenfisum de Erchenbaldo Episcopo agens; Parum porò interest, siue Erchenbaldum siue Erchenboldum scribas: vtraque enim scriptura vsitata est; nec diuersum hominem facit; & frustra sunt, qui Wiliboldum à Wilibaldo & Wuniboldum à Wunibaldo discriminant, & S. Bonifacij comitatum & societatem nouis comitibus & socijs augent. Quoties in istis Germanicis vocabulis mutatura in o. vt Reginaldus, Reginoldus, Reinaldas, Reinoldus, Arnaldus, Arnoldus, & similia? neque vlla certa scribendi ratio in his Anglicis, Saxonis, & Alamanicis vocabulis obseruatur, vt videre licet tam in impressis, quam in calamo exaratis codicibus.

t Huic siue Asperto, siue Ansperto Episcopo transcribit D. Laurentius Hochwart in suo Chronico Episcoporum Ratisbonen. commutationem factam cum Otkario Eystetenfis Episcopo, de qua paulo ante mentio fuit facta.

Sequuntur Diplomata Imperatorum & Regum, Tutoni Episcopo, & interuentu huius alijs quoq; concessa.

i. **I**N nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Carolus Dei gratia Rex. Si Dei Ecclesijs nostro videlicet Regimine procurandis dignos adhibere

libere curamus honores, non solum terreni, sed & cœlestis regni non dubitamus honore & fastigio nos sublimari. Inde volumus in nostrorum præsentium, futurorumque peruenire notitiam; qualiter conuenit inter venerabilem virum Radesponensis Ecclesiæ Episcopum Tutonem, & quendam hominem nostrum, vt aliquas res eorum inter se, pro ambarum opportunitate partium concambire deberent: quod & fecerunt. Tradidit igitur N. proprietatem suam sancto Emmerammo Martyri, qualem visus est habere, cum omnibus ad prædictum locum ritè pertinentibus in manum Episcopi & aduocati sui N. in perpetuam proprietatem: Econtrario verò retradente eodem Aduocato vnâ cum manu Episcopi accepit prædictus N. de rebus S. Emmerami locum N. cum omnibus appendiciis in perpetuam proprietatem. Et vt huius concambij præceptum firmum stabileque permaneat, manu propria subtus illud firmauimus, annuliq; nostri impressione signari iussimus.

Diploma Arnolphi Imperatoris.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Arnolfus diuina ordinante clementia Rex, si id cuius diuino cultui mancipatur aliquod suffragium * id nobis ad 2. perpetuam beatitudinem promerendam, quidquid profuturum esse credimus. Quapropter nouerit omnium fidelium presbyterorum præsentium scilicet atque futurorum industria, quia nos quandam commutationem in Ba-uaria in pagis Chelezgouue cum Ambricho ven. Reginae vrbis Episcopo, cū consensu totius Collegij sibi subditi fecimus, dedit namque nobis præfatus Episcopus quandam proprietatem eidem vibi contiguam ad Monasterium S. Hemmerammi martyris Christi constructam pertinentem, quæ quia ante illam aliquando ad inclusionem ferarum destinata fuerat, iterum ad hoc ab eo poposcimus concambiandum ac reuocandum. Nos vero in recompensationem eiusdem locelli, vulgari nomine Pruoi nominati, dedimusque ad prædictum Monasterium in pago Chelezgouue in villa Mandorff Ecclesiam cum decima & demum cum curte cæterisque ædificiis & vij hob, de terra scilicet, cum parstalkis omnique censu eorum, cunctisque iuste ad eandem proprietatem pertinentibus, agris, mancipiis, pratis, vineis, pascuis, syluis, aquis, aquarumue decursibus, exitib. & reditib. mobilibus & immobilibus, cultis & incultis. Et iussimus inde hoc nostræ auctoritatis fieri præceptum, per quod sancimus atq; iubemus, vt hæc commutationis auctoritas firmæ & stabilis perpetuis perseveret temporibus, sine alicuius contradicentis impedimento. Vt illa plenior in Dei nomine obtineat firmitatem manu propria confirmauimus, annuloque nostro assignari iussimus. Signum Domini Arnolphi piissimi Regis.

R. Aspert, Cancellarius ad vicem Archicapellani recognoui. Data
N **A** **S** VI. Feb. Dominicæ incarnationis DCCC. LXXXVII. Indictione VI. Actum vrbe Regina, in Dei nomine feliciter Amen. Anno
L I. regni Domini Arnolphi piissimi regis.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Arnolfus diuina fauente clementia Rex: Si debitores sumus, omnibus iniustitiam patientibus lineam æquitate 3. exhibere, dignum fore arbitramur, quatenus Ecclesiasticæ res mundiburdum, ac defensionem a nobis habeant, nullamque perpetiantur iniquitatem. Idcirco nouerit omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quamque futurorum industria, qualiter nos quorundam religiosorum virorum relatu didicimus, qualiter quædam res in pago Quiringouue in comitatu Hunol-

fi, infra terminum loci Scouinouua vocati de Monasterio sanctissimi Emmerammi & piissimi Martyris Christi iam longo tempore iniuste fuerint abstracta. Huiusmodi iniustitiam non parui pendentes, iussimus eandem Marcham ad prefatum Cenobium pertinentem, fideles nostros circumducere & quaque discretionem sequestrare. Illi sunt, qui eandem marcham circumdixerunt, Engildeo Com. Odalrich Com. Meginhart Com. Chuniperht Com. Kerolt Com. Kunolt Com. Gero Com. & alii quam plures, quorum nomina alteri membranæ inscripta præsentis auctoritatis nostræ præcepto iacent inuoluta. Ita autem præfati loci terminus ab eis fuit circumductus atque limitibus distinctus. Id est de Murupach vsque ad Marachleo. Inde quoque vsque ad Rispatch. Deinde vsque ad caput Theanpach, inde vsque in rotam & ex rota ad Florginpach, ac deinde ad goldarun. Illinc siquidem vsque smalaga fecit. Deinceps vsque ad grafâ mare salio, ac deinde vsque ad cuiem. Nos quoque ne ulterius exinde aliqua quæstio oboriat, ex integro eadem res veluti ibidem circumductæ esse noscuntur ad prædictum Cenobium, pro venerandæ memoriæ remedio animæ patris nostri Karlomanni videlicet inuictissimi Regis ac deinde nostræ parentumque nostrorum denuò tradidimus & iussimus inde hoc præsens concessionis nostræ præceptum conscribi, per quod decernimus, atque regio munimine iubemus, vt omnes præordinate res ad ante dictum Monasterium perpetim possidende consistant. Hoc quoque addimus, quatenus ipsæ res quas nos inde in beneficium acceptas habemus, ab eodem Monasterio vlllo modo tollantur, sed si prius non redeant, post obitum nostrum in ius Monasterij redigantur. Et vt hæc donatio & constitutio nostra firma stabilisq; perenniter consistat, manu propria præsens præceptum firmavimus, Annuliq; nostri impressione assignari iussimus.

Signum Domini Arnolphi Inuictissimi Regis. Aspertus Cancellarius ad vicem Deormari Archicapellani recognoui. Data XII. Kal. April. Anno incarnat. Domini DCCCXC. Indiçt. VIII. Anno III. regni Arnolphi piissimi Regis. Actum, Mosapure regia ciuitate, in Dei nomine feliciter: Amen.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Arnolfus, diuina gratia fauente Imperator Augustus.

Regalem igitur condecet dignitatem, vt facta fidelium suorum, quæ communi ipsorum congruunt vtilitati, vt pie eis consulendo perspiciat, ac in posterum mansura gratanter corroboret. Inde quoque omnium Christianæ religionis fidelium instantis scilicet temporis & futuri agnitum esse volumus notitiuè, qualiter Tuto honorabilis Ratisponensis Ecclesiæ Præsul, & commissi gregis nomine & merito tutissimus prouisor. Et fœmina quædam Nobilis nomine Winbure quandam complacitationis inter se more populari perpetrare curtam nostris præsentarunt obrutibus, supplicantes nostri edicti tenore eum consolidare, quod ita fieri decreuimus. In qua etiam continebatur insertum, quomodo ipsa Winbure proprietatem suam, id est, curtem, quæ dicitur Nordilinga, in pago Retiensi constitutum cum omni integritate sua, exceptis mancipiis XX. & vna Hob, Absa cum Argozzo; tradidit ad Sanctum Petrum, præciosumque Christi Martyrem Emmerammum in manus V. præfati Episcopi & Aduocati sui Geraharij perpetuò in proprium cum Ecclesiis binis decimatis, curtibus & eais aliisque ædificiis, familiis & vtriusque sexus mancipiis, censibus,

fibus, vniuersisque appendiciis & adiacentiis suis. E contra verò eadem Winbure accepit per ipsas manus vna cum prænominato Aduocato suo, per quem & tradidit de rebus prædictorum sanctorum locum Weindinga nuncupatum, *Weindinga* cum attinentiis suis iure complacitationis possidendum. Quo peracto iussimus atque omnino præcipimus, vt huiusmodi complacitationis institutio firma & stabilis perseueret; eo videlicet tenore rationis, vt sæpèdicta Winbure ambas res ex integro, id est, Nordilinga proprium suum, quod traditione filij sui Zuentipulgi nostræque præceptali donatione in possessionem adèpta est, & Weindinga omni tempore vitæ suæ securè habeat, teneat atque possideat. Post obitum verò suum tum Nordilinga quumque Weindinga salua integritate iuri & potestati supradictorum sanctorum seu etiam tuitioni prouisorum illorum absque vllius molestatione subiiciuntur in perpetuum. Et vt hæc complacitationis confirmatio à nullo vaquam Successore nostro violetur, sed in Christi nomine vsque in finem consolidetur, manu nostra subtus eam roborantes, annulo nostro iussimus insigniri. *Signum Domini Arnolphi Imperatoris Augusti.* Engilpero Notarius ad vicem Theotmari Archicapellani recognoui. Actum 15. Cal. Iunij. Anno incarnationis Domini DCCCXCVIII. indict. prima. Anno Regni Arnolphi piissimi Regis XI. Imperij eius tertio. Actum Reganspore in Dei nomine feliciter, Amen.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ludouicus gratia Dei Rex. Si Pontificum ac ministrorum Dei nostræ celsitudini fideliter famulantium petitiones quas nobis propriis seu Ecclesiarum vtilitatibus ob possibilitatem seruitij nostri innotuerint, ad effectum perducimus: non solum imitando consuetudinem antecessorum nostrorum, verum etiam ad mercedem beatæ remunerationis talia facta nobis profutura prodesse liquidò credimus. Quapropter omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque tam præsentium quam futurorum cognoscat industria, qualiter nos pro æternæ mercedis augmento, cuidam venerabili ac dilectò Episcopo nostro TVTONE nominato quasdam res nostri proprii iuris, in ius & proprietatem D. Emmerammi martyris per interuentum ac consilium VEN. Pontificum Adalperonis & Ercanpoldi, imò etiam & reliquorum fidelium nostrorum Luitpoldi scilicet dilecti propinqui nostri, ac Gundpoldi Com. æternaliter possidenda concessimus, hoc est, in pago Nordgeu in comitatu LITPOLDI, in villa quæ dicitur Teorinhoua, quæ pertinebat ad otunassam quæ est contigua loco qui dicitur Sentilapah, cum mansis & mancipiis vtriusque sexus, ædificiis, terris, pratis, pascuis, viis & inuis, aquis, aquarumue decursibus, Molendinis, piscationibus, exitibus ac redditibus, agris, cultis & incultis, mobilibus & immobilibus, quasitis & inquirendis, & omni communitate vtilitate syluæ, siue in speciali comprehensione, siue etiam magistri alicuius concessione, quicquid iidem serui eodem die vel tempore in potestate ac vestitura ad nostrum seruitium videbantur habere, totum ex integro tradidimus atque transfudimus prænominato Martyri eiusque vicario in ius ac dominationem, perpetuis temporibus, & iussimus inde hanc præsentem scribi auctoritatem nostram, per quam volumus firmiterque iubemus, vt præfatus Episcopus firmissimam inde habeat potestatem, sicut reliquarum Ecclesiæ suæ rerum. Et vt hæc auctoritas largitionis nostræ firma stabilisque perpetuis temporibus perseueret, manu propria subtus eam roborantes annulo nostro sigillari iussimus. *Signum Domini Ludouici Serenissimi Regis Ernustus Cancellarius ad vicem Theotmari Archicapellani recognoui.*

vi. Data XVI. Kal. Mart. Anno incarnationis Domini. DCCCCIII. Indictione VI. Anno vero Ludouici piissimi regis IV. Actum Forcheim Curte regia in Dei nomine feliciter Amen.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Ludouicus diuina fauente clementia Rex. Nouimus nos ad sacra regimina, & ad Imperialem auctoritatem per sanctorum suffragia posse in futurum proficere, & beatæ gratiæ remunerationem æternis diebus mereri, si loca Deo dicata diuino accensi amore procuramus. Ideoque sciat omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet & futurum posteritas, qualiter nos, per interuentionem nostræ dilectæ genitricis Ouræ, quasdam res sui proprii iuris, quas à largitate beatæ memoriæ patris nostri Arnolphi Imperatoris per imperiale præceptum susceperat, ad cellam S. Emmerammi Martyris Christi, nostra regali auctoritate donauimus. Ea quidem ratione, ut easdem res, quædam vidua nomine N. diebus vitæ suæ possideat, ac post dies eius, in ius ac dominationem eiusdem cellæ redeant perpetuis temporibus tenendæ; id est curtem, quæ dicitur N. quidquid in potestate prænominata genitricis nostræ eadem die erit. Quod antea præceptis datum non fuerat, extra vel infra terminum eiusdem curtis totum cum omni integritate per consiliū & consensum venerabilium Episcoporum, nec non fidelium Comitum nostrorum, & cæterorum omnium, sicut præcis temporibus in singulis ministeriis Patrum nostrorum ordinatum fuerat, nihil extra dimittentes, in perpetuam possessionem tradidimus cum regimine, & eiusdem banno, mancipiis utriusque sexus, ædificiis, pontibus & censu, sylua, omniq; vfræ iusdem syluæ, aquis, piscina, vineis, viis & inuiis, exitibus & redditibus, terris, cultis & incultis, molendinis, pratis, pasuis, mobilibus & immobilibus, quæ sitis & inquirendis.

Et iussimus in hoc præsens præceptum conscribi, per quod decernimus, firmiterque iubemus, ut præscripta Ecclesia B. Emmerammi, cui Tuto venerabilis Episcopus præesse dinoscitur, firmissimam cunctis diebus habeat potestatem, sicut cæterarum Ecclesiæ rerum. Et ut hæc largitionis nostræ auctoritas stabilis permaneat, manu nostra subtus eam firmauimus, & annuli nostri impressione sigillari iussimus. Signum Domini Ludouici serenissimi Regis. Engelbero notarius ad vicem Theotmari Archicancellarij recognoui & subscripsi. Data II. Idus Augusti Anno Incarnat. Domini nostri DCCCC. III. anno Ludouici piissimi Regis IV. Indiæ. VI. Actum Ottinga in Dei nomine feliciter, Amen.

Quod antecessores sui non habuerunt] Imò Principes Bavarie ab antiquissimis temporibus, etiam ante hunc Arnolsum Bavarie sue Regem sive Ducem (utroq; enim titulo ab historicis indigitatum reperio) habuerunt. Iam inde à Carolo Magno derivatum; & in consuetudinem & obseruantiam generalem perductum: de quo iure vel consuetudine cum Anno M. D. LXXXIII. de concordatis inter Serenissimum Bavarie Ducem Guilielmum, & Metropolitanum cæterosq; eiusdem suffraganeos auctore Sum. Pont. Gregorio XIII. instituta esse tractatio, pluribus actum fuit: & erit copiosius de hoc dicenda alia magis opportuna occasio.

Vid. P. Rader. de SS. Bavar. Tom. 1. pag. 99. b.

Y. De S. Wolfgango vid. P. Rader. Tom. 1. de SS. Bavarie, & opera videtur adscribere carmen bon. mem. Philippi Menzelij D. Medici experientissimi, cum erga Deum & omnes sanctos insigniter pij, tum S. Wolfgangi cultoris deuoti: cuius sacram adem in Apibus Noricis quotannis inuisere à multo tempore in more habuit.

Sueuorum sublimè decus, sed maior olympi
 Gloria, magne, Deoque idem dilecte, Sacerdos,
 Flos & Pontificum, WOLFGANGE, medulla sacrorum:
 Hæc ne adeo loca sola, & inhospita tecta ferarum,
 Sylvarumque, scopulique assueta cacumina nimbis,
 Posthabito luxu, splendoréque & urbis & aulae,
 Arrisere tibi; Fastis nam testibus olim
 Quum fugeres contagem hominum, vitamque profanam,
 Pertæsus, sancto veterum de more parentum,
 Spontè remouisti montes exul in altos,
 Discludens humiles caelesti pectore curas.

Hic Halo pyrgæas inter memorabilis Alpes,
 Pinifer exhibuit tibi durum Falco cubile
 Sardanapalæis pro plumis, murice & auro,
 Excelsum gelidi montis latus; aspera saxa
 Et caligantem latebrosâ in rupe recessum.

Hic simplex epulis ieiunia victus inemptis,
 Conditisque fame, tenui, creberrima, mensâ
 Leniit: atque auidam Bachi sine munere fregit
 Vnda sitim: quæ Mosaico (mirabile) ritu
 Te baculo tundente solum, de rupibus imis
 Exitit, en subito saliens: & diuite vena
 Purior argento per saxa arentia rupit.

Nec tibi, qui sanctosque patres, natumque Tonantis
 Ipsum adeo solitus deserta per auia struētis
 Appetere insidiis, multa vafer arte sathanas
 Absuit ignipotens. Namque ut feruenter ad astra
 Erectos animos, & nil mortale morantes
 Deprimeret gelidâ coiens formidine sanguis,
 Te spectris malus ille cauis, & imagine falsâ
 Terrere aggreditur. Videas nutare minaces
 Falconis scopulos, aduersique ardua montis
 Te super horrendo iam iam impendentia casu
 Conuelli, rapidoque tonare fragore ruinas.

Talia, mentitis magnum per inane figuris,
 Impostor volitans stygius simulacra ciebat,
 At nihil his actum: tu contra pectore firmo
 Supplicibus placidum conuersus ad æthera votis,
 Perstas impavidus: stragemque edentia tergo.
 Et manibus passis obnitens marmora fulcis.
 Iamque patent fraudes, & inania visa fatiscunt
 Illa, precum valido impulsu diffata tuarum.
 Ut pice nigrante quum disijcit ætere nubes
 Obductas Aquilo, solemque serenaque reddit.

Ipsa etiam cautes veteris vestigia facti
 Admiranda, hodie spectantibus obuia, seruat
 Insignita tui capitis, manuumque cauata
 Appressu: diæque crucis victrice trophæo
 Alte inscripta, oculos pascens animosque legentum.

Nec

Nec procul inde lacum qua mons Falconis Abernum
 Despicit, erigitur frondosus in aëra vertex:
 Unde manu ancipitem, stans celsa in rupe bipennem
 Corruptam quatiens (fundandi illustre facelli
 Augurium) es vacuas quondam iaculatus ad auras.
 Illa volans, vim supra hominis, solitumque tenorem
 Longius & Diuisa acta impulsoribus ipsis,
 Vestigando aciem circum huc illucque ferenti,
 Vallis in umbrosa tandem tibi colle reperta est,
 Fatali depacta solo. Nam tanta secutus
 Omnia, caelicolum regi pro tempore paruum
 Hic properans struxit saxis rudioribus aedem.

Quid loquar, ante fores, templique in limine primo
 Marmoræ rupis molem, indubitataque monstra?
 Fortè fatigatos somnus tibi longior artus
 Presserat, in festi iam clarum manè diei
 Productus: quum tu domitor, censorque tuimet
 Ante alios asper, tibi que ipse ignoscere durus,
 Ut sua tam lentum mulceteret pœna veterum,
 Hæc ad saxa ruens, plantasque manusque pedesque
 Feruidus aggredieris violento allidere pulsu.
 Ecce autem (res mira) manus, plantasque pedesque
 Accipit immerfos, natium oblita rigorem,
 Nuda filex: ceditque locum mollissima tactu,
 Ductilis in morem argillæ, ceræue liquentis.

Cætera quid fando miracula mille retexam?
 Siue tuis olim precibus, dum vita maneret,
 Seu mundi eucto te post melioris ad arces,
 Quæ patrata fuere, hodiè que stupenda patrantur
 Signatis equidem tabulis, & testibus illa
 In luce, inque oculis hominum versantur, & ore.

Hæc omnis templi paries, postesque sacrati,
 Undique picturis fulgentes, undique signis:
 Quæ suspensa tholo, varijs è partibus orbis
 Votorum posuere rei, donaria monstrant.

*Sequitur Priuilegium Donationis ab Ottone II. Imp. S. VVolfango
 Episcopo Ratispon. factæ, quod Ratisbonæ in monasterio Sancti
 Emmerammi originaliter extat.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Otto diuina fauente clementia
 Imperator Augustus. Si erga diuinis cultibus mancipata loca propter amorem
 Dei eorumque in eisdem locis sibi famulantib. beneficia oportuna largimur,
 præmia nobis apud Deum in æterna beatitudine recipere confidimus. Proinde
 notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus nostris præsentibus & futuris
 * qui vir venerabilis Wolkangus regancspurgensis. Ecclesiæ Episcopus, quæ est
 constructa in honorem sancti Petri Principis apostolorum, nec non etiam san-
 cti Emmerammi mart. Christi adiens celsitudinem culminis nostri innotuit au-
 thoritati nostræ in terra quondam auarorum iuxta fluuiolum qui Erlassa dici-
 tur

etur locum quendam qui Steinina chiricha nominatur, quem per multa annorum curricula desertum ipse de Bauaria missis colonis incolit fecit. Qui ut tutiores ibi ab infestatione Vnigrorum manere possent, petijt nostram serenitatem, locum quendam inter maiorem & minorem Erlaffam situm, vbi ipsi conueniunt castellum ad construendum, qui vocatur Zuisila. Cuius deprecatione propter diuinum amorem & reuerentiam sanctorum predictorum libenter annuimus, & ipsum locum perpetuo possidendum eidem concessimus Ecclesie, ab eo loco videlicet, vbi prenominati fluuioli confluunt, vsq; in Ibisam vbi ipsum flumen huic confluuium Erlaffarum proximum est, & sursum versus per litus Ibisam vsq; in riuum qui dicitur Zucha, & per hunc vsq; in montem qui dicitur Sclauanice ruznic. Ab orientali autem parte litus maioris Erlaffam vsq; in montana propter munitionem locorum huic donoationi terminum statuimus. Et quidquid nostri iuris est ad donandum infra hos terminos ad sanctum Petrum sanctumque Emmeramum perpetuo iure contradimus. Et si minus quam V. I. regales mansi arabilis terre nostri iuris infra terminos prescriptos inueniatur, vbi proxime iuxta predictum castelli locum habeamus ex vtraque ripa Erlaffam suppleatur. Has itaque res & quidquid in posterum siluarum extirpatione omniq; alia cultura amplificetur, absq; vllius personae obstaculo, cultis & incuitis, quaesitis & inquisitis, edificijs, pratis, pascuis, siluis, aquis, aquarumq; decursibus, riuis cum riuaticis, molendinis, piscationibus, vijs & inuijs omnibus ad iam dictum terminum iuste legitimeque appartinentijs ad ipsius Ecclesie vtilitatem firmiter tradidimus. Ita videlicet vt supra memorata sedis rectores ob Ecclesie commoditatem liberam habeant potestatem faciendi quidquid elegerint. Et vt nostra largitionis auctoritas firma perseueret, annuli nostri impressione sigillari iussimus.

Hildeboldus Episcopus & Cancellarius ad vicem Willigisi archicapellani notauit.

Signum Domini Ottonis magni & inuictissimi Imperatoris Augusti.

Data II. Idus Oct. Anno Dominice incarnationis DCCCCLXXIX. Indictione VI. anno vero secundi Ottonis XV. Imperij autem IX. actum Radaspone in Dei nomine feliciter Amen.

Copia Apostolici Diplomatis, super reliquijs B. Dionysij martyris Ratisbonae.

IN saluatoris nostri Iesu Christi nomine, Amen. Leo Episcopus seruus seruorum Dei, Karissimo filio inclito regi Francorum, ac venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis in Christo filijs, Abbatibus, Prioribus, Praepositis, & Decanis. Vniuersisq; tam subditis quam praelatis eiusdem regni, salutem & apostolicam benedictionem. Deus omnipotens, qui non immerito per prophetam in sanctis suis esse mirabilis praedicatur, mira quaedam inscrutabilis consilij profunditate disponit, quae dum considerare non sufficit mens humana, ipsa suimet infirmitate deficiens, in quendam sui excessum rapi cogitur & stuporem, quod ipsi nos nuper experti, & vobis in Christo carissimis, & vniuersitati fidelium promulgare compellimur, vt & Dei opera pariter ammiremur. Nam cum per instantiam Serenissimi Imperatoris Henrici ad partes Germaniae visitandas, ac praecipue ad urbem quae dicitur Ratispona vel Regenspurg euocati essemus, ad venerabile corpus B. Wolfgangi eiusdem urbis Episcopi transferendum, hoc ea, qua decuit reuerentia & deuotione peracto, tui Francorum Rex in Christo fili Karissime, nos legati, tua tuorumque omnium vice sollicitè rogauerunt, quatenus litem, quae inter vos, & urbem praedictam supra sacrosanctis ossibus Beatissimi Dionysij Ariopagita fuerat diutissime ventitata, veritate discussa dirime-

dirimere curaremus. Vobis quidem eadem apud vos esse dicentibus: Ciuibus ac incolis vrbis præfatæ aſtruentibus è conuerſo ea per inuidiſſimum Arnulphum quõdam Imperatorem ad Eccleſiam ſancti martyris Emmerami eſſe translata; ibi denique deinceps contineri. Quæ quidem Eccleſia inibi ſita eſt, atque ab omniaſiorum ſubiectiõne ac iurisdictione libera ac exempta, ad ius atque proprietatem Beati Petri, apoſtolicæque ſedis immediate pertinere diſcoſitur, oblatione videlicet Excellentiffimi Romanorum Imperatoris Caroli magni, ac poſteriorum ipſius; qui eidem haſtenus ſucceſſerunt ſeu in Imperio, ſeu in regno. Idipſum nihilominus venerabilis Abbas Reginbardus, ac fratres eiufdem Eccleſiæ cum vniuerſitate Ratiſponen. iſtantiſſimè petiuerunt fieri. Nos ergò vtriuſque partis precibus inelinati, nec volentes vltcrius corda fidelium dubij huius ambiguo caligare, in fratrum noſtrorum, ac plurimorum Episcoporum ac Prælatorum præſentia & conſpectu, ſcripta Arnulphi Auguſti, ordinemque rei diligentiffimè perlegentes, nec eo contenti Capſas, Thecas & ſerinia in quibus ſacræ reliquiæ conditæ dicebantur, ac titulos & epigrammata eorundem oculotenus ſolerti examinatione diſcutiendo, nihilque omitendo quod ad indagatiõnem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus antecelſorum noſtrorum literis ſufficienter inſtructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & ſculpturis vetuſtiſſimis exprimentibus indicia veritatis, & notas indubitata fide comperimus, dicti Doctõris & martyris oſſa venerabilia, excepta particula vnica, ſimul & minima manus dextræ, apud memoratum Beati Emmerami martyris cœnobium integraliter contineri. Etenim ne teſtimonia hominum, quæ iam diximus non ſufficerent, diuina quoque non deſuere prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt, quæ nos quoque conſcribi iuſſimus diligenter, vobis que tranſmitti per veſtros nuncios ac legatos, nec non apud Eccleſiam prædictam perpetuo conſeruari, vt & ad poſteros geſtæ rei notiſia deducatur, & vltcrius litigandi materia penitus conqueſcat. Inſuper diſtictè etiam præcipimus ſtatuentes, vt translationis ipſius veneranda ſolemnia tam à fratribus eiufdem Eccleſiæ, quam ab vniuerſis vrbis iam dictæ annis ſingulis cum omni iocunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni aduentui non ingrata. Vos autem in Domino dilectiſſimi filij, rex Francorum tuique fideles, quamuis inuidendi theutoniæ gaudio videamini iuſtam quidem habere materiam, ita vt merito putatis de Allemannorum vobis lætitiſia ſit dolendum, conſiderantes tamen & Dei omnipotentis, & inuidi martyris ſui, quem ablatum plangitis, conſolationis tandem admittite placamentum, penſantes attentius, quod nec vobis totus ablatuſ eſt, quippe qui chariſſimos prædicationis ſuæ & paſſionis conſortes Ruſticum & Eleutheriũ in dilectionis adhuc & tutelæ pignus dereliquit. Nec dolete ſi Germanos iam viſitare dignatuſ eſt vel deſunctuſ, qui vobis adhuc viuus prædicauit, & apud vos bonum certamen certauit curſum conſummando, fidem ſeruando triumphum peregit victorioſiſſimæ paſſionis apoſtolaſtuſ ſui, ſuper vos ſigna tam in vita perficiens quam in morte. Curigitur Alemanniam ipſius oſſa fouere non permittatis in ſolatiũ & tutelam, quem vobis Athenæ, vt Chriſto voſ lucrifaceret, viuũ recipere, audire, & tranſmittere permiferunt? Accedet nihilominus conſolationis & aliaratio & auctõritas, ſcilicet & excellentia ſubtractorum. Pretioſum quidem theſaurum voſ perdidiffe fatemur, ſed ablatoris attendite dignitatem, ſimulque patris & apoſtoli veſtri gloriæ congaudete, qui cum voſ meritõrum & doctõriæ ſuæ gaza ditauit, & reliquiarum ſuarum ſaltem ac oſſium pretioſitate locupletaret Theutonicas etiam apothecas, tam deuõrum ſurem ſui corporis habuit, quam

quam insignem auro utique & topazio meliorem, qui sui valore ad ossa sua sanctissima subtrahenda Casareum etiam verticem inclinavit, nec maiestas imperialis, nec regia celsitudo pij furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho, dummodo beati corporis opibus vel doli vel furti atque sacrilegij modo satiari atque direfcere mereretur; & qui fures atque sacrilegos solitus erat condemnare, dummodo macharij Dionysij pretioso corpore frueretur, fur ipse hic fieri, & sacrilegus non contempsit. Cuius insuper fides atque deuotio dubium etiam omne per hoc penitus amputauit, quod non in ipsa Roma, non in quacunque metropoli, non in vrbe qualibet regni vel arce sibi studebat eligere sepulturam: sed suum vbi se Dionysium condidisse & sciuit & latebatur, suo se sperans patrocinio defendendum, & resuscitandum in die nouissimo cum beatis. Igitur dilectionem vestram monemus attentius, & hortamur in Domino, districtè quoque præcipientes, quatenus beatis Rustico & Eleuthero piè contenti, non fallentes vosmetipsos & alios, beatissimi Dionysij ossa in vrbe Ratispona apud Ecclesiam S. Emmerami martyris & noscatis & fateamini coruscare. Datum & actum Ratisponæ, Anno Domini Millesimo Quinquagesimo secundo, Non. Octobr.

*Refert D. Laurentius Hochvvar in suo Catalogo Episcoporum Ratisponensium h-
storiæ, auditu, ut ipse ait, quam imitatu iucundiorẽ, quam hic repetere volui.*

bb.

Lib. 2.

cap. 195

Anno Domini MLXIV. Sigifridus Mogonciacensis archiepiscopus, Wilhelmus Traiecten. Guntharius Babenberg. Otho Ratisponen. episcopi, Ale-
mannus à sacris Augusta, Fridericus Damasiæ, Ekardus Schirorum, Ortultus
Hochvvartorū Comites, atq; alij quam plurimi tum Episcopi tum nobiles Gal-
liarum columina autumnali tempore hierosolymam orandi voto petunt. Cum
autem eorum numerus vsq; ad septem millia fuisset auctus, dum anno domini
1065. suarum opum magnitudinem gentibus per quas erant iruri iactantius o-
stentarent, extremum sibi malum, nisi domini pietas illos paululum restituisset,
accesiuerant. Nam Barbaros, qui vicatim ad tam celebres peregrinatores con-
spiciendos, vndiq; concurrebant, peregrinus cultus in admirationem, appa-
tus autem ingens ad spoliatorū dulcedinem illiciebat, peragrata itaq; Lycia, cum
Saracenorum fines iam intrassent, nec iam multum ab oppido, cui Ramulo no-
men est, abessent, proximo perasceue ante pascha circiter horam diei terciã ab
Arabitis prædatoribus incurfati sunt. Primi qui salutem armis tutari conabantur
casi sunt, & omnibus rebus expoliati, nudi relictī sunt in campo, inter quos
Wilhelmus Traiecten. episcopus brachio plagis debilitato, nudus & seminuius
iacuit, reliqui qui lentiores erant ad pugnam lapidibus eiaculatis, quod genus
telorum locus ipse tum ministrauit, non periculum, sed mortem imminentē
differebant, pedemq; pedentim retrahentes in castellum, quod post se viderant
in ipso itinere mediocriter distare, peruenerunt. Capharnaum hoc è vocabuli
similitudine coniciebant esse. Illuc ingressi atrium quoddam, materia humi-
li, & ex vetustate fragili septum occupant. In cuius medio domus erat cana-
culum habens satis editum, & ad repugnandum quasi ex industria prepara-
tum. Huius superiora Moguntinus & Babenberg. episcopi, cum suis clerici-
cis, Inferiora Otho cum cæteris episcopis sibi vendicabant. Laici omnes ad vim
hostilem arcendam, & putrem materiam defendendam distinarunt impigre, &
primã quidem certaminis procellam, lapidum iactibus propulsaere. Sed cum
Arabes magnam telorū imbrem in eos coniecissent, & ipsi plerumq; impressio-
ne in eos facta, clipeos & gladios eorum manibus excussissent, non solum iam
materiam tueri, sed etiam portis interdum erumpere & pugna cominus auda-
cter lacessere. Quorum imperū dum Arabes nullo iam loco, nulla acie sustinere
possent,

possent, consilium tandem à tumultuaria congressione, ad obsidionem parandam vertunt, ut inedia lassitudineq; conficiant, quos ferro non poterant expugnare. Itaque multitudinem qua satis exuberabant; XII. siquidem milibus; confecti sunt, ita partiti sunt, ut alij vicissim alijs ad oppugnationem succederent, nec ullam illis respirandi copiam facerent, hoc pacto Christiani tota perasceue, toto sabbato, vsq; ad terciam fere horam paschalis festi, diu noctuq; sine intermissione sunt oppugnati, ut totum triduum cum Iesu Christo ex cruciati duxerint infomne. Cibi & potus, cum mors illorum oculis obuersaretur, nullum desiderium erat. Quod si magnopere desiderassent, nihil omnium quod fumerent, inopes rerum habebant. Cumque die tercio, iam inedia laboribusque profus exhausti, ad vltimum periculorum peruenissent, quod virtutis conatus membra ieiunio fracta non sequerentur, quidam presbyter exclamauit, perperam illos agere, quod spei plus in armis, quam in deo ponerent, calamitatem quam deo permittente incidissent, suis viribus propulsando, propterea sibi placere, deditionem facerent, præcipue cum inedia triduana iam illos pugnae reddidisset inutiles. Deo facile esse, deditis & sub iugum missis, misericordia sua respicere, qui suos toties in vltima necessitate positos mirabiliter liberaffet. Barbaros non illorum vitam, sed opes appetere, quibus acceptis incolumes abire facile passuros omnes. Placuit consilium, statimque ab armis ad preces conuersi, per interpretem ut in deditionem acciperentur orabant. Quo audito dux Arabum citato equo in primos aduolat, & submotis cæteris, ne admissa multitudo prædam passim distraheret, ipse septemdecim suæ gentis honoratissimos secum adsumens ingressus est, filio suo præsidij causa pro foribus relicto, ne prædæ auidi post se non vocati fortassis irrumperent. Cumq; scalis admotis in cænaculum Moguntini & Babenbergensium episcoporum, cum paucis ascendisset, Guntharius Babenbergensium ætate quidem iunior, sed virtute & corporis dignitate ab omnibus prælatus, rogare cœpit Barbarum, ut omnibusque haberent, vsq; ad nouissimum terenciolum sublati, nudos se sineret abire. Ille tot congressionum clade efferatus, & victoria superbiens, ait, se iam triduo aduersum eos, non sine grandi exercitus damno belligerasse, ut suis conditionibus erga victos ageret, non quas ipsi constituissent. Ne ergo spe falsa eluderentur, se rebus illorum omnibus conuasatis, etiam carnes eorum comesturum & sanguinem bibiturum. Nec mora, linteum quo more gentis inuoluerat caput expediens, facto vinculo in collum episcopi iniecit; episcopus ut erat vir liberalis verecundiæ, grauitatisq; admodum maturæ, non ferens ignominiam, tanto nisupugnatum illi dedit in faciem, ut vnico ictu consternatum ad pavementum vsq; præcipitem daret, vociferatus, prius cum pœnas daturum pro impietate, qua manus impuras in Christi sacerdotem profanus, & idololatra mittere præsumpsisset. Irruunt protinus alij clericici & laici, & tam huic quam cæteris, qui cænaculum ascenderant adeo nexibus artatis manus à tergo constringunt, ut rupta cute per vngues sanguis plerisque profuaret. perlato autem facti tam audacis iudicio ad eos, qui in inferiori domus parte consistebant, & ipsi principes Arabum, qui apud se erant, itidem nodis illicant, posthac omnes Laici sublato in altum clamore, vocatoq; in auxilium Christo, rursus arma capeunt, maceriam occupant, præsidium, quod circa portas erat conferta manu fundunt fugantq;: & sic alacres sicut inouatis inopino successu viribus vbiq; rem agunt, ut nihil lassitudinis ex inedia laboreq; triduoano putares accessisse. Arabes hanc alacritatem tam subito & rebus trepidis & desperatis ortam admirati, nec aliam huius nouitatis causam suspicati, quam quod de principibus suis sumptum fuisset supplicium, infestissimis animis in pugnam ruunt, & cuneo facto, per arma, per viros in castra perumpere parant, & actum

de nostris erat, nisi maturo consilio Christiani victos eo loco principes statuerent, ubi vis hostium atrocissima, & creberrima nix telorum impluebat, apposito super eorum capita spiculatore, qui strictum manibus gladium tenens clamabat per interpretem. Ni quiescerent ab oppugnatione, non armis aduersum eos, sed principum capitibus dimicatuuros. Tum ipsi principes, quos præter vinculorum acerbitatem imminens quoque; ceruicibus gladius vehementer angebat, ciulatu magno suos obtestabantur, vt moderatius agerent, ne certamine prorsus obstinato Christianos in sui supplicium necemque; cum præcisa foret omnis spes veniæ, irritarent, filius ducis Arabum periculo patris attonitus, gradu quam concitatissimo in suorum confertissimam gregem se dedit, & furientis exercitus impetum, voceque; manuque; increpans retinuit, in hostesque; tela iacere prohibuit, quæ non hostes, vt ipsi putarent, sed sui principes proprijs pectoribus excepturi forent. Hac occasione parumper ab armis & incursionibus vacatio data est, nunciisque; venit in Christianorum castra, missus ab iis, qui in perasceue cunctis amissis, nudi saucique; Ramulo usque; perexerant. Is amaritudine metu confectis mentibus, magnum attulit refrigerium, sub indicans ducem prædictæ ciuitatis paganum licet, diuino tamen, vt putabatur instinctu, animatum, cum ingentibus copiis ad ipsos liberandos aduentare. Nec latuit Arabes aduentantium hostium fama, statimque omnes auersis ab aliorum oppugnatione ad seipsos saluandos cogitationibus, præcipiti fuga, quo quemque; spes euadendi vocabat dilabuntur. In ea trepidatione dum alij ad alia curanda discurrerent, vnus victorum euasit, vsus opera cuiusdam Saraceni, quem ducem habebant itineris Christiani, tanto omnium dolore, tanto gemitu, vt ab eo cuius indulgentia dimissus erat, ægre manus abstinere. Nec multo post dux, vt nunciatum erat aduenit, pacificeque; in atrium Christianis susceptus est, omnibus tamen inter spem metumque; suspensis, ne forte non sublata calamitas, sed hostis tantum mutatus esset, & ob rei nouitatem non temere credentibus, qui Satanam Satanas eijceret, & paganus paganus ab infestando Christiano prohiberet, Primo omnes victos sibi præsentari iussit. Quos cum aspexisset, & quæ facta fuerant audiisset ordine, maximas Christianis gratias egit, pro magnifice rebus gestis & acerrimis hostibus reip. fortiter expugnatis, qui regnum Babilonicum iam longo tempore populationibus assiduis infestassent, & magnos plerumque; contra se instructos acies pugna commissa obtriuisset, Traditos eos custodibus Regi Babiloniorum viuos seruari præcepit, Ipse pecunia quantâ conuenerat, à Christianis accepta, secum eos Ramulo perduxit. Deinde addito eis expeditorum iuuentum præsidio, ne qua denuo latronum incursione periclitarentur, vsque; hierosolimam eos perduci iussit, nihil deinde discriminis in eundo, nihil in redeundo perpessi Lyciam peruenerunt, gratias deo referentes, qui emensis tot rerum asperitatibus viuos & incolumes in portum addaxisset. Ex hoc per Christianorum fines reditum facientibus, omnia cedebant ex sententia. Vbi vero peruentum est in Vngariam, Guntharius Babenbergæ Episcopus, heu inæmatura morte præuentus prosperæ aetate reuersionis lugubrem omnibus exitum fecit. Decessit autem X. Kal. Aug. ætate satis integra, vir præter morum gloriam, & animæ diuitias, corporis quoque; bonis ornatus apprime. Natus erat ex primis palatii, priuatis possessionibus præter episcopatum affluentissimus, lingua promptus & consilio, literis eruditus, tam diuinis quam humanis, tum statura & formæ elegantia ac totius corporis integritate ita ceteris emjnens mortalibus, vt in illo hierosolymitano itinere ex urbibus & agris, eius spectandi studio confluerent, vnde cum in illis in diuersorio plerumque; turba petulans propter ipsum molestior esset, compulsus est aliquoties à ceteris episcopis, vt in publicum procederet, & obsidentem fores multitudinem sui spectaculo à ceterorum vexatione auocaret.

caret, ipse vero nihil huius felicitatis splendore factus insolens, ita propter Deum hominis gloriam contemnebat, vrinfirmæ quoque conditionis hominibus popularem sese præberet, & à seruis suis plerumque maximas verborum contumelias inultus acciperet. Celebri itaque pompa funeris in patriam reportatus, & magnis omnium qui eum nouerant planctibus exceptus, in Babenbergen. Ecclesia, vbi a puero adoleuerat, sepultus est. Successit ei in Episcopatu, sed symoniae Herimannus Vicedominus Møguntinus, qui in eadem hierosolymitana peregrinatione constitutus, dum eum inualecente ægritudine videret ad exitum vrgeri, legatione præmisit ad necessarios suos, quibus domi discedens suæ familiaris dispensationem delegauerat, petens vt sibi ad Episcopatum quaqua ratione possent, aditum pararent. Quod & sedulo fecerunt, in coemptionem cuius, argenti & auri inæstimabili pondere profuso, eo tempore & Eilbertus Parauieñs. Episcopus obiit, cui Altman sacellanus imperatricis successit, qui dum ipso tempore cum cæteris principibus hierosolymam abiisset, per interuentum Imperatricis absens designatus est Episcopus.

cc. **I**n nomine Sanctæ & indiuiduæ trinitatis. Henricus diuina fauente clementia tertius Romanorum Imperator Augustus. Omnibus Christi fidelibus tam futuris quam præsentibus notificamus, ac manenti memoriæ committimus, qualiter tempore Othonis Ratisbonen. ciuitatis Episcopi Scotigenæ quidam, pro cruciando corpore, saluandaque anima patria sua exularant, ac diu orationum loca visitantes, Ratisponam tandem venerant. Qui dum licentia prædicti Episcopi, assensuque Domine Abbatisse Willæ, quæ tum apud S. Mariam in Monasterio superiori præerat, Ecclesiam in Wihen S. Petri vulgo dictam ad idem superius Monasterium attitulatum ministerio orationis prouidendam susciperent, mox officinas claustrum adiutorio bonorum ædificant, monachicamque vitam inibi celebrant, & ab elemosynis fidelium tantum ibi vitant, tandem pro Dei misericordia concessum est eis aliquantulum iustitiæ & utilitatis ad eandem Ecclesiam pertinentis. Deinde ad me Henricum Dei gratia tertium Romanorum Imperatorem veniunt, & mundiburdium defensionis meæ expetunt. Ego vero petitionibus eorum facile acquiescens, in mundiburdium defensionis eos suscepi, & talem libertatem à prædicto Episcopo Othone, & ab Abbatisa Hazega, quæ tum locum S. Mariæ in superiori Monasterio regebat, eis acquisiui: vt nulla persona maior vel minor in eos, aut in bona eorum qualemcumque dominationem habeant, præter me & successores meos Reges vel Imperatores; sed securi maneant absque omni eiectione vel perturbatione, orantes pro se, & pro salute totius Ecclesiæ. Locustamen subiectus sit superiori monasterio cui adtitulatus est, ad defensionem potius, quam ad destructionem. Si quis autem huic testimonio libertatis contradixerit, seu eos monachos peregrinos in aliquo molestauerit CCC. libras fisco nostro persolvere constituo. Et vt hæc auctoritas libertatis firma permaneat, hanc chartam inde conscribi, & sigilli mei impressione iussi insigniri. Data est Kal. Februarij, Anno Dominicæ incarnationis M. LXXXIX. Imperij quidem anno V. Actum Ratisponæ feliciter Amen.

Vid. Hoch.
Sart. lib.
2, cap. 19.

Signum Domini Henrici

Tertij Romanor. Imper. Aug.

Herimannus Cancellarius recognoui.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Henricus diuina fauente clementia
quartus Rom. Imperator Augustus. Nouerit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fide-
lium nostrorumq; vniuersitas presentium scilicet ac futurorum, quod pro remedio
animæ patris nostri Henrici III. Imperatoris, rogatu Scotigenarum nec non obin-
teruentum Principum nostrorum, Alberti Moguntinensis, Adelbaldi Magdabur-
gen. Archiepiscoporum, & Episcoporum, videlicet Ottonis Babenbergen., Vdal-
rici Constantien. Comitum quoq; Herimanni de Saxonia, Gotfridi de Caloen,
Hermann Marchionis, & aliorum nostrorum fidelium in nostrum mundiburdium su-
sceperimus Ecclesiam Ratisponæ, quæ iacet ante portam occidentalem, quæ
Roselin, alias Ruselin porta dicitur, Quam Otto Ritenburgen. vrbis præfectus
Ratisponæ, & alij quidam ex ciuibus eiusdem prænominata ciuitatis, videlicet
Matho, Vdalricus, Luduinus, Adelhardus, & frater eius Anebast, Otto, Henri-
cus, Hefelinus & filius suus Ruobertus, Balduinus, Eggehardus, Luduinus
Wizenlinus, Lubelbertus, Dietmarus, Engilscaucus emerunt ab Adelhuno &
filiis eius Vdelrico & Adelluino, & prædico illo, quod Monepach nominatur
dotauimus, assensu quoque Hartuwigij venerabilis Ratisponen. Episcopi, Fri-
derici aduocati Ottonis Comitum, Alberti Comitum, Henrici aduocati, Matho-
nis & aliorum prælatorum eiusdem loci, donantes ea sanctæ Mariæ matri Do-
mini, & sanctis Apostolis Dei Petro & Iacobo, sicut mos est sanctis tradi, sine
omnium contradictione, quatenus in illorum honore Deo ad seruiendum Ec-
clesiam ibidem construerent, quod & ita factum esse ab omnibus cernitur, eo
siquidem tenore, vt eadem Ecclesia in perpetuum libera permaneat, nec ab ali-
qua persona magna vel parua ibidem Deo famulantes grauentur, nec quicquã
feruitij nisi soli Deo & sanctis eius alicui inde soluere cogantur. Si quis autem
hanc libertatem infringere tentauerit, XII. libras auri compositurus banno no-
stro subiacebit, medietatem Camerae nostræ, & medietatem supradictæ Ecclesiæ.
Quod verueris credatur, & ab omnibus obseruetur impressione nostri sigilli ius-
simus inscribi.

Signum Domini Henrici quarti

Rom. Imper. inuictissimi.

Arnoldus vice Adelberti Archiepiscopi & Archicancellarij recognoui.
Data VII. Kal. April. Indiçt. IV. Anno Domini incarnationis MCXI. Anno
ordinationis Domini Henrici Regis Romanorum XI. Regni autem eius
VI. Imperij verò primo. Actum est Goslaræ, in Christo feliciter, Amen.

Ordinatio Episcopi Conradi, de Capella S. Saluatoris Ratisponæ.

CVnradius Dei gratia Ratisbonensis Ecclesiæ Episcopus. Volentes anima-
rum providere saluti vocatos ad nos viros bonos, qui dicuntur fratres mi-
nores, quorum vita sanctitatem redolet, & mores honestatem, a quibus etiam
verbum Dei seminatum, eo amplius ædificat ad correptiones hominum, quanto
evidentius hoc ipsum affirmant eorum actiones, quod docere solent ex iniun-
cto sibi officio prædicantes, locauimus apud Capellam S. Saluatoris, quæ iure
fundi spectare dinoscitur ad Ecclesiam S. Iohannis Baptistæ, vt ibi diuinis va-
cantes obsequiis, prædicantes etiam fructuosum domino prestent famulatum.
Ordinauimus autem mansionem eorundem bonorum fratrum in area vicina
dicte

dictæ capellæ, & eidem attinente in domo sumptibus nostris ædificata, vbi Wernherus Ecclesiæ S. Ioannis Canonicus, tunc eiusdem capellæ possessor legitimus, aliam domum prius ædificauerat, quam Ecclesiæ prædictæ S. Ioannis pro remedio anime suæ tradiderat, sub hac forma memorandæ traditionis videlicet vt eandem domum quilibet in capella eius successor ad opus suum de cætero possideret, eamque vetustate dilapsam repararet, soluturus etiam ex ea annuatim in festo beatae Katharinæ Virginis & matyris. LX. denarios Canonicis sui festum deuote celebrantibus distribuendos, pro cuius domus & areæ recompensatione non de consilio & bona voluntate Capituli nostri donauimus eisdem Canonicis libram vnã denariorum annuatim soluendam de Ecclesia nostra in Ponderoff a Sacerdote qui nunc præest, & a quolibet qui in futurum præerit illi Ecclesiæ, siue vice & nomine procuratoris, aut perpetui Vicarij iure, aut etiam legitimi pastoris. Nec vlla difficultas obstet, aut dilatio, aut præpediens occasio, quæ possit aut debeat, prædictæ pecuniæ solutionem singulis annis, in festo beati Emmerami de cætero retardare, aut eius euentui cõtraire. Nec hoc prætermitti debet a Canonicis, quin annua prænominata solennitatis exequutio, scilicet præordinata fuerat de prioris domus pensione, ita semper ordinetur de ipsius recompensatione. Concessimus etiam ex gratia nostra ipsis Canonicis, vt de cætero semper habeant, ad supplementum suarum præbendarum, dotem ipsius Capellæ, agros quosdam in Villa Altha, vnde soluitur annuatim libra denariorum. Cuius tamen quietam possessionem & antedictæ libræ singulis annis perceptionem prænominatus W. quamdiu vixerit habebit, sed post mortem eius cedet ad vsu vniuersitatis. Idem etiam tunc agent anniuersarium depositionis nostræ diem vigiliarum exequiis & missarum. Si vero fratres minores in eodem loco institutos aliquo casu emergente abire contigerit, Capella cum attinentiis omnibus ad caput ordinis eiusdem nihilominus respiciet quamdiu durabit, vt nihil in eius præiudicium ordinetur, donec totus cessauerit, aut illam noluerit habere capellam, tunc primum capella cum suis attinentiis ad Ecclesiam S. Ioannis redibit, at tamen libra semper dabitur Canonicis annuatim in termino supra memorato. Vt autem hæc institutio firma semper permaneat, præsentem paginam scribi fecimus nostri sigilli appositione confirmatam, & sigillo capituli maioris Ecclesiæ cum testibus subnotatis. Testes sunt Gotfridus præpositus maioris Ecclesiæ, Magister Rubertus Decanus, Vlricus Vicedominus, Magister Hermannus Scolasticus. Vlricus de Weide Archid., Eberhardus Comes de Abensperg, Archid. Dietricus de Schoneuelt, Vlricus de Talmelzinge Selpfradus Capellanus, Chuonradus de Veltkirchen, Chuonradus de Taufkirchen, Magister Chuonradus de Kirchpergk, Alhardus de Hutte, Henricus de Lerchenuelt, Hermannus de Svvinde spach, Actum Anno Dominicæ incarnationis M. CC. XXVI. Indictione XIV.

¶ Quibus porrhò insidiis Conradus Rex, Imp. Friderici II. filius Ratisbonæ in Monasterio S. Emmerami petitus fuit ab Alberto & fratre huius Patauien. Episcopo Berchtoldo, & quo euentu, dilucidè si quisquam alius, narrat auctor Chronici Episcoporum Patauien. sub Berchtoldo, sequentibus verbis.

Ecce communi voto Dominus Ratisponensis cum suis fratribus, & domino Conrado de Holnuels, Ratisponam adeunt (vbi tunc Conradus Rex fuit, qui possessiones Episcopi & ministerialium Ratisponensium incendiis deuastauerat) milite adiuncto muros ciuitatis circa monasterium S. Emmerammii transeunt, proxima nocte post Innocentium, & quasi media nocte palatium intrantes, ostia cameræ in qua Conradus Rex cubabat, cū securibus execantes, & cū per explorata

ploratorum dicta non plures quam Regem cum quatuor sociis in ea dormire putabant, duobus occisis & tribus captis, credebant se occidisse Regem, sed noctu sextus fortuito casu superuenerat, & loco ipsius Regis est interfectus. Rex autem latitans sub scamno valde miraculose vi numinis periculum mortis euasit, propter quod factum (quia Vricus abbas eiusdem facti suspectus habebatur) dictum Monasterium Rex Conradus & Dux Otto in prædiis & in ædificiis multiformiter offenderunt, venerant prædicti ministeriales ad Episcopum suum, qui foras muros ciuitatis cum multis armatis euentum rei sollicitus expectabat.

Post reconciliatos Regi Conrado Monachos S. Emmerammi clerum etiam cum ciuibus concordiam iniuit conceptus literis qua sequuntur.

IN nomine Domini Amen. Vniuersis Christi fidelibus præsentem paginam inspecturis, Henricus Dei gratia Decanus cum vniuersitate capituli maioris Ecclesiæ Ratisbon. salutem in domino. Cum occasione generalis discordiæ inter S. Patrem nostrum dominum Innocentium, ac Fridericum quondam Imperatorem suscitata, membra Ecclesiæ capiti suo cohærentia quod non decet, a capite discedere, in multis partibus & maxime per Theutoniâ solita pacis & quietis solatio fuerunt orbata, pestem illam ad instar cancri serpentem in his vltimis temporibus vsque ad nos plusquam credi potest, contigit deriuari. Nam cum venerabilis pater noster Albertus Ratisbonen. Episcopus, quosdam Burgenses captiuasset, & in vinculis captiuos teneret, Dominus Chunradus natus quondam Friderici Imperatoris, vna cum illustri Duce Bauariæ & liberis suis ad ciuitatem Ratisbon. manu armata, & copioso exercitu diuerrentes, clerum & alios religiosos Ratis. ciuitatis, & diocæsis in personis & rebus hostiliter & grauiter offenderunt, adeo quod quidam à domibus eorum & vniuersis rebus eiectioni, alij vero bonis sunt spoliati, quidam etiam vt personas saluarent, & id quod habebant, cum ipsis transigere sunt coacti. Et quod non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare, & culpam præcul dubio habet, qui quod potest corrigere negligit emendare, cum scriptum sit, quod non solum qui faciunt, sed & qui facientibus consentiunt, participes iudicantur, videbatur nobis & alijs, & non immerito, quod ex conuentione ciuium Ratisbon. hæc damna fuissent nobis tam atrociter irrogata, vnde fuga subsidium eligentes quidam ex nobis, se ad alia loca transtulerunt, alij vero mediantribus treugis, non semel sed sæpius interpositis in ipsa ciuitate non sine metu tamen rerum & corporum steterunt. Dicti vero Burgen. innocentiam nostram, & reliqui cleri considerantes, quod nullis nostris exigentibus meritis iacturam istam pateremur, merentes etiam dissidium vnionis nostræ, cum hæc tam nobis quam ipsis non modicum dispendium generaret, studiosè tractare coperunt qualiter ad concordiam & vnionem nos cum ipsis pariter reuocarent, & fratres nostros absentes per literas ipsorum patentes ad ciuitatem Ratisb. euocantes, multis se circa nos allegationibus excusarunt, & non paruam nobis compassionem de damnis & iniurijs irrogatis ex parte communitatis ipsorum sæpius obtulerunt, allegantes etiam & firmiter asserentes, quod vniuersitas ipsorum in damnis nobis illatis culpam aliquam non haberet, præter hoc quod circa tutelam & defensionem nostram minus solliciti, & defides aliquantulum extiterunt, obtulerunt insuper quod si singulariter ex ipsis aliqui in personis vel rebus vniuersos & singulos grauasset, de illis amicabiliter nobis satisfacere, vel iustitiæ complementum exhiberent. Quare post varios hinc inde tractatus inter nos habitos sub isto tenore capimus concordare, quod

gg.

Reconciliatio p. a. de for. a. reperiet locor supra pag.

quod si Burgen. omnia iura & libertates, quas ab antiquo nos, & totus Clerus Ratisb. ciuitatis habuit, & eorum antecessores soliti sunt habere restituerent, & quod personas, res, honores, libertates, & iura nostra sicut se ipsos quantum possent, rebus & corpore protegerent, ac defenserent, & ipsi defendendo propensius cōseruarent. Nos autē omni actioni, quæ nob. cōtra ipsorū cōmunitatē, occasione præmissorum damnorū & iniuriarum cōpetere poterat, renuntiauimus & ipsos reddimus absolutos, saluo hoc quod de singulis eorum, qui nos in aliquo læserunt, vel damna intulerunt amicabilem satisfaciunt, vel iustitiæ faciāt complementum. Promisimus etiā quod quæcunq; dicti Burgen. à nobis requirerent, salua tamen obedientia nostra & libertate, consilium & fauorē ipsis melius quod poterimus impendemus. Ut autē hæc unio nostra & concordia firma perseveret, nec a quoquā possit violari, literas nostras mutuo nobis ad inuicem tradidimus sigillorum nostrorum munimine roboratas. Acta sunt hæc an. Domini. M. C. C. L. I. Data Ratisb. mediante & approbante fratre Henrico de ordine prædicatorum penitentiario, & nunciō dominij Papæ, 4. Kal. Augusti Indictione VIII.

Litera quas Ciues Clero tradiderunt.

h h **I**N nomine Domini Amen. Vniuersis Christi fidelibus hanc paginam inspecturis, Fridericus Magister ciuium cum vniuersitate ciuium Ratisb. salutē in Domino. Cum occasione generalis discordiæ inter S. patrem nostrum dominum Papā Innocentium, ac dñm Fridericum quondā Imperatorem suscitata, mēbra Ecclesiæ capiti suo cohærentia, quia non decet a capite discedere, in multis partibus, & maxime per Theutoniam solitæ pacis & quietis solatio fuerunt orbata, pestem illam ad instar cancri serpentem in his vltimis temporibus vsq; ad nos plusquam credi potest, contigit deriuari. Nam cum venerabilis pater Albertus Ratis. Episcopus quosdam nostræ ciuitatis Burgen. captiuasset, ac in vinculis captiuos detineret: Dominus Chuonradus natus quondam Imperatoris Friderici, vna cum illustri duce Bauariæ & liberis suis ad nos magna armata, & copioso exercitu diuertentes, Clerum & alios religiosos Ratis. ciuitatis & diocesis, in personis & rebus hostiliter & grauitè offenderunt, adeo quod quidā a domib; ipsorum & vniuersis rebus eieciti, alij vero bonis suis spoliati, quidā etiā vt personas saluarent, & id quod habebant, cum ipsis transigere sunt compulsi, & quod non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori definit obuiare, & culpam procul dubio facientis habet, qui quod potest corrigere negligit emendare. Cum scriptum sit, quod non solum qui faciunt, sed & qui facientibus consentiunt participes iudicantur, videbatur multis, & non immerito, quod etiam cōniuentia nostra, hæc damna fuissent ipsis tam atrociter irrogata. Vnde fugæ subsidium eligentes, quidam ex eis se ad alia loca transtulerunt, alij vero mediantibus treugis non semel sed sæpius interpositis, in ipsa ciuitate non sine metu tamen rerum & corporis nobiscum steterunt.

h h Nos vero innocentiam non tam Canonicorum maioris Ecclesiæ, quam etiā totius Cleri nostræ ciuitatis considerantes, & quod nullis ipsorū exigentibus meritis iacturā istam paterentur, mærentes etiā dissidium vnionis nostræ, cū hoc tã nobis quã ipsis non modicum dispendium generaret, studiose tractare cepimus qualiter ad concordia & vnitatē nos eū ipsis pariter reuocaremur, & fratres ipsorū vidi, Canonicos maioris Ecclesiæ absentes per literas nostras patentes ad ciuitatē Ratis. reuocātes, multis circa ipsos allegationib; excusauimus, & nō parua ipsis cōpassionē de damnis, & iniuriis irrogatis ex parte cōmunitatis nostræ sepe obtulimus, allegantes etiā & firmiter adferentes, quod vniuersitas nostra in damnis eis illatis culpam aliquam non haberet, præter hoc quod circa tutelam

& de-

& defensionem ipsorum minus solliciti ac desides aliquantulum extiterimus. Obtulimus insuper quod si singulariter ex nobis aliqui in personis vel rebus vniuersos vel singulos eorum grauassent, de illis amicabiliter eis satisfacere, vel iustitiæ complementum præberemus. Tandem post varios hinc & inde tractatus inter nos habitos, sub isto tenore cœpimus concordare, quod ipsos Canonicos & Clerū, neq̄ nō religiosos cuiuscunq; sexus nostræ ciuitatis ad omnia iura & libertates, quas ab antiquo habuerunt, & eorum antecessores soliti sunt habere restituis, & quod personas, res, honores, libertates, & iura ipsorum sicut nos ipsos, quantum possimus rebus & corpore protegemus, ac defensabimus, & nos ipsi defendendo propensius conseruabimus. Promiserunt etiam quod quando-cunq; nos ab ipsis requisierimus, salua tamen obedientia ipsorum ac libertate, consilium & fauorem nobis melius quod potuerint impendere non omittent. Ipsi autem omni actioni, quæ eis contra nostram comunitatem occasione præmissorum damnorum & iniuriarum competere poterat, renuntiauerunt, & nos reddiderunt absolutos, eo ipsis saluo quod de singulis nostrum, qui eos in aliquo læserunt vel damna intulerunt amicabiliter satisfaciemus, vel iustitiæ faciemus complementum. Vt autem hæc unio nostra & concordia firma perseveret, nec à quoquam possit violari, literas nostras mutuo nobis ad inuicem tradidimus sigillorum nostrorum munimine roboratās. Acta sunt hæc Anno Domini M. CCL. I. Data Ratis. mediante & approbante fratre Henrico de ordine prædicatorum pænitenuario, & nuntio domini Papæ. 4. Kalend. Augusti, Indictione VIII.

Nos Henricus præpositus. Leo Decanus cum vniuersitate Capituli maioris Ecclesiæ Ratisbon. omnibus in perpetuum. Dilectus & venerabilis dominus ii.
frater Albertus, Episcopus noster nobis à domino Papa præfectus in Episcopum & pastorem, ad nos veniens & inueniens præbendas nostras modicas & attenuatas ex diuersis litibus & incurſibus aduersis præteritis, nec sufficientes futuris euentibus propellendis, nostri misertus dedit Capitulo nostro Ecclesiā Munster siue Chamb, tunc vacantem pleno iure ad ipsum pertinentem in præbendarum nostrarum subsidium & augmentum, & nos contulimus eam cuidam confratri dicto de Hagenbul, ad determinatam pensionem. Quo mortuo vacanti adhuc Ecclesiā imposuimus ei onus pensionis L. X. librarum soluendarum annuatim, specificatis terminis expressis quantum, & ad quæ officia distribuenda esset pensio memorata, videlicet à principio anni vsque ad finem singulis sextis feriis vna libra. VIII. vero librarum reliquarum 4. in anniuersario prædicti domini nostri fratris Alberti Episcopi huiusmodi beneficij largitoris. Reliquarum vero quatuor librarum duæ inuentionis S. Stephani Capitulo ad consolationem, vltimæ vero duæ libræ in anniuersario Alberti quondam Episcopi fratris Alberti prædecessoris. Electus autem a nobis ad eandem Ecclesiā, suscipieteam ad prædictam pensionem soluendam terminis prædistinctis sub hac pœna, vt si prædictorum terminorum aliquo soluere neglexerit quod debebit, eo ipso ab officio sit suspensus, & si infra mensem postea non purgauerit moram, quod neglexerat persoluendo, Ecclesia vacet ab eo sine spe ac fiducia rehabendi, & ipse nihilominus erit debitor retentorum, & domini habebunt potestatem omnes res quas tunc temporis habet, pro eisdem debitis confiscandi. Habebit quoque in Ecclesia continuam residentiam, nec petet a residentia absolui à quoquam, qui absoluendi habuerit potestatem, & si obtinuerit & literas super eo, nec factum literæ roboris alicuius erunt, sed Ecclesia vacabit ipso facto, alteri conferenda. Datum Ratispon. Anno Domini M. CC. LXII. quinto Kal. Martij.

Hic

kk. Hic ipse Episcopus Henricus contulit Capitulo suo Cathedrali Ecclesiam Dietfurti forma & modo, quemadmodum sequentes donationis sue collationis littere testantur.

Henricus Dei gratia Ratisbon. Episcopus, Vniuersis presentes litteras inspecturis salutem in omniū saluatore, Et si ex suscepta administrationis officio, quo Ratisbon. Ecclesie gubernacula, licet immeriti, moderamur, vniuersarum & singularum nostrae dioecesis Ecclesiarum, ac Ecclesiasticarum nihilominus personarum prouectioibus & incrementis paterne sollicitudinis vigilantia studere volumus & intendere debeamus, illis tamen in officiis charitatis primo loco nos reputamus obnoxios, & ad promotionum augmenta liberalius debitorum, per quos & inter quos nutriti creuimus ad honores, & à quibus nostrae sublimitatis auspicia nos recognoscimus accepisse. Cupientes itaque praedecessorum nostrorum, quibus pacem & quietem optamus in Domino, pro viribus inhaerere, qui pro consideratione cultus & personarum commendabilium honestate, ad instaurandos notabiles defectus, quos Ratisbonen. capitulum sustinet, in prebendis paterna diligentia propensius cogitabant, sicut hodie suae liberalitatis exemplis colligitur manifeste, Dilectis in Christo fratribus nostris Ecclesiae Cathedralis, Ecclesiam Dietfurti, cuius donatio ad nos spectare dinoscitur, pleno iure cum omnibus redditibus seu prouentibus, & generaliter cum vniuersis & singulis suis iuribus, iure patronatus videlicet & aliis pertinentiis questis & inquirendis perpetua donatione conferimus, & donamus, perpetuo & pacifice possidendam, & suis consolationibus irrefragabiliter applicandam, Quo magis & melius praenominati fratres nostri diuinis cultibus valeant interesse, & hospitalitatis onera tollerabilius subportare, nobis & successoribus nostris, qui pro tempore fuerint Ratisbon. Episcopi, ius confirmandi plebanum in eadem Ecclesia per iam dictos fratres seu Canonicos nostros praesentandum, tantummodo reseruantes quem institui volumus & mandamus in Ecclesia supradicta, sub titulo perpetuae vicariae, ita quod non plus quam pensionem quindecim librarum, singulis annis soluere teneatur, quo vtilius & fidelius possit hospitalitatis solatia exhibere. Ceterum quod gratiarum actio est percepti beneficii recognitio, saepe facti fratres nostri de accepto beneficio non ingrati pro recognitione gratiae sibi factae, quaedam festa & anniuersaria nobis omnimodo specialia libenter & fideliter celebrabunt. In quibus hunc modum & ordinem statuimus & praecipimus annis singulis obseruari, videlicet quod pro festiuitatibus Conceptionis beatae virginis Mariae, & beati Augustini cum pulsatione terroris & aliis solemnitatibus aequaliter celebrandis. Ita quod ad lectiones & versus fratres cappis Choralibus induantur quinque libras denariorum: Ratisbon. cellario qui pro tempore fuerit: In assumptione beatae Mariae Virginis assignentur, de quibus in eisdem festis ad Chorum more consueto distribuet denari: Zoll: artocreas & simulas maiores, quemadmodum ipse simulae in recordatione fratrum dari haecenus consueuerunt. Et quaelibet simula tantum valere debet, quantum valent tres simulae cottidianae. Et hanc distributionem ad fratres existentes in vesperis & in matutinis & in missa maiori agendi tantummodo volumus & non ultra. Ita tamen vt careant artocreis qui vesperis non interfuerint, & similis qui neglexerint matutinas, his vero qui missae non interfuerunt, non dabuntur, eundem ordinem volumus in vicariis maioribus etiam obseruari. Excipimus tamen annos habentes gratiae cum debilibus & infirmis. Praebendas vero regis, Episcopi, & Custodiae, & quatuor officialium tantum integraliter de cellario volumus ministrari. Et quod praesentes in officiis absentium onera ferre videntur de portione seu parte ipso.

ipsorum absentium cuiuslibet vicario presentium & ad singulas prebendas officialium una simul minor, & duas artocreas ministrentur. Et si in feriam sextam cadere contigerit ipsa festa, volumus ut cellarius premissa compleat, quinta feria precedenti, nec in ipsa sexta feria, vel si in feriam secundam, aut quartam, siue sabbatum euenierint, oua vel caseos sicut ratione seruicialium dierum solitus est facere, subtrahat de prebendis & nihilominus det artocreas his diebus. Item volumus ut per cellarium in quolibet supradictorum festorum scilicet: Conceptionis & Augustini XII. denariorum Ecclesiasticis tribuantur. Reliquæ vero decem librae, quarum obellarius existens pro tempore in festo beati Martini quinque, & in Epiphania domini quinque recipient, & distribuuntur per ipsum obellarium in hunc modum. In natiuitate domini pro tempore ad ipsam diem pertinentium consuevit à fratribus & officiorum grauiter ad ipsam diem pertinentium consuevit à fratribus aliquando minus debito frequentari. Et pro anno hæc dies quam fecit dominus immediate post ipsam missam alta voce cantanda. Huius qui toti missæ & antiphonæ interfuerint, & nulli alteri dabit ipse obellarius duas libras, exceptis debilibus & infirmis, & tribus prebendis, scilicet: Regis, Episcopi, & Custodiæ. Qui denarium per festum natiuitatis domini, pro denariis oblationum poterunt deputari, portione tamen vicariorum presentium non obmissa. Cantores tamen etiam in ipsa missa chororum honesta solennitate regentes XII. denarios ultra portionem debitam consequentur. Item pro festo beati Ambrosij, quod propter quadragesimam in qua cadit, rite celebrari non potest, in die translationis suæ, hoc est in crastinum Nicolai cum pleno officio celebrando dabitur una libra fratribus & vicariis qui fuerint tunc presentes, ut superius est expressum. Item quod prædicta festa scilicet Conceptionis & Augustini desiderabilius & solennius celebrentur. Volumus ut in quolibet istorum festorum diuidatur presentibus & vicariis ac clericis una libra. Item pro commemoratione omnium benefactorum Ecclesiæ quorū si memoria sigillatim ad plebium non agitur, saltem vno generali & communi officio, quod ex nunc in vigilia beati Petri cum vigilia & missa & ministris Canonicis, processione, pulsatione sicut in recordatione fratrum fieri consuevit, annis singulis statuimus solenniter celebrari, quod amodo suppleatur iuxta modum de alijs festis premissum, tres librae fratribus diuidantur recolentes quod salubris est cogitatio pro mortuis exorare. Item duas libras pro nostro anniuersario deputamus. Statuimus etiam quod obellarius prebendam Regis Episcopi, & Custodiæ, de suo officio similiter, integraliter administret. Ordinamus adhuc, ut in omnibus festis & anniuersariis pars absentium, & quicquid supererit diuidatur inter presentes quantum poterit tunc extendi. Ita quod cuiuslibet vicario dentur quatuor denarii, in quolibet festo & anniuersario antedictis, eo prouisio pro negligentibus vigilas in commemoratione benefactorum, & anniuersario nostro medietas & negligentibus missam similiter medietas in denariis subtrahatur. Obellarius etiam in ipsa commemoratione benefactorum & anniuersario tribuet Ecclesiasticis XII. denos. In alijs autem festis prænotatis, sex tantum denos: eis dabit, sæpefati etiam fratres nostri ex superhabundanti in signum mutuæ dilectionis voto concorditer liberaliter admiserunt & fideliter promiserunt, quod in festo Virginis gloriose scilicet assumptionis quod tanto deuotius & solennius est celebrandum, quoniam præ ceteris sanctis dominus ipsam suam genitricem excolli voluit, & miraculis excellentioribus illustrare, processione solennem ad inferius monasterium Ratisbonæ, ad instar processionis Apostolicæ in exequiis ipsius B. Virginis ab Apostolis ipsis factæ singulis annis facient & seruant. Item specialiter prohibemus ne de premissis omnibus alicui habenti prebendam nomine precario vel titulo emptionis quicquid debeat ministrari. Sed eosdem ac omnes absentes, qui tunc in vespertinis & in

matutinis maiori missa & alijs horis canonicis præfentialiter in choro non steterint, exceptis infirmis & debilibus, annum gratiæ habentibus, prout superius est expressum, ab huiusmodi consolationibus præcise duximus excludendos, & licet aliqui vt de ciuitate taceamus, in claustris vel monasteriis suam præfentiam exhibeant, eos tamen nisi in choro fuerint præfentes minime reputamus, Verum quod statuta huiusmodi, licet pia, quandoq; ex horum desidia & antiquitate ipsorum, si aliquibus penis vallata non fuerint, deficiunt & decreseunt, sicut ex quibusdam statutis antecessorum nostrorum exemplariter nobis constat, testimonio seu auctoritate præfentium duximus irreuocabiliter statuendum, vt si quando per negligentiam aliquid obmissum fuerit de præmissis, vel aliter quam præfentes literæ contineant distributum, eodem anno custos existens recipiet omnes proventus siue census ecclesiæ supradictæ, eosq; in usus fabricæ totaliter conuertendo, addimus etiam quod quando cunq; in terminis prænotatis prouisor sæpeditæ ecclesiæ censum debitum neglexerit, ipso facto cadat à iure suæ perpetuæ vicariæ, quod sibi in ipsa ecclesiâ competebat. In cuius rei memoriam & certitudinem præfentes literas sigillo nostro, & Capituli nostri, quod se ad obseruantiam præmissorum voluntarie astrinxit, duximus muniendas. Datum Ratisponæ Anno domini M. CCLXXVIII. In Vigilia assumptionis beatæ Mariæ Virginis XIX. Kalend. Septembris. Indictione sexta, Pontificatus nostri anno primo.

II. Henricus II.] occasione prætensionis huiusmodi iniquæ Ciuium Ratisponensium contra Clerum, omnes ecclesiæ & Clerus ibidem, simul conuenientes sese confederarunt ratione & modo, vt sequitur.

Nos Chunradus Dei gratia Præpositus, Chunradus Decanus ecclesiæ Ratisp. Carolus S. Emerami. Matthæus S. Iacobi Abbates, Alheidis Inferioris, Alheidis superioris. Ieuta S. Pauli monasteriorum Abbatissæ. Henricus Vetteris Capellæ, Radvicus S. Ioannis Decani, & Capita seu conuentus earundem ecclesiarum. Plebani, Capellani seu Clerici Ratisp. ciuitatis. Prouidæ considerationis oculis intuentes, quod etiam corpus naturale ex multis membris compositum, vno spiritu viuificatur & regitur, sic omnimodis expedire vt corpus Ecclesiasticum in illa voluntate se vniat & coniungat, per quam status libertatis antiquæ in solido robore conferuetur, cum ab ipsa libertate salus & vita dependeat corporis memorati, per præfentia præhabito consilio, matura deliberatione præuia, promittimus & in scriptis obligamus, quod in petitione illa, per quam à ciuibus Ratisp. ad exactiones extraordinarias vrgeri seu compelli timemus mutuum nobis præbemus auxilium pro testamento immunitatis ecclesiasticæ, si ad hoc quod absit, necessitas impulerit, vnanimè & viriliter opponemus, murum nos pro domo domini statuentes, sic vt si aliquis ex nobis se communi necessitati subtraxerit, a modo locum non habeat inter nos, nec illorum priuilegiorum beneficio protegatur, à quorum defensione se subtrahit, & subterfugit in tempore oportuno. Verum ne nimia multitudo sit in tractatu illius negotij forsitan onerosa, & vt quocienscunq; causa requirit facilius in vnum locum & propositum conueniant ipsius negotij tractatores, ecce honorabiles & sapientes viros, de tota nostra vniuersitate elegimus, quibus totum pondus imminens causæ tamquam veris & legitimis procuratoribus integraliter committendum. Ita tamen quod quodlibet collegium, ac etiam plebani pro se procuratorem specialem suo nomine designent, sicut in inferioribus est expressum, promittentes nos ratum & gratum habituros, quidquid per eos, vel maiorem partem ex ipsis fuerit ordinatum, & ad exequenda vniuersa & singula per eos diffinienda, nos & nostras ecclesias obligamus, ac si se, & ecclesiam suam,

suam, nostrum quilibet proprijs dictis vel scriptis legitime astrinxisset. Et quod verisimile existit, quod illud negotium tam in legationibus quam in alijs causam contingentibus sumptus exigit expensarum, auctoritatem præmissis procuratoribus concedimus, quatenus considerata qualitate incumbentis negocij ac facultatibus eccl. esiarum contributiones possint imponere ac exigere cum effectu, & instantis necessitatis vsibus secundum prouidentiam applicare, renunciantes exceptioni doli mali, & beneficio petendæ restitutionis in integrum, & omnibus iuris vel facti suffragijs, per que posset prosequutio tam salubris negocij impediri forsitan vel differri. Nos itaq; capitulum Ratisponen. venerabiles dominos nostros Præpositum & Decanum antedictos pro nobis eligimus. Nos conuentus S. Emerami, & Abbas & conuentus S. Iacobi, pro nobis statuimus dominum Abbatem S. Emerami. Nos autem Abbatissæ superius memoratæ & conuentus earundem designamus pro nobis, dominum Albertum Archidiaconum Ratisp. Nos verò capitulum veteris capellæ exhibemus pro nobis dominum Henricum plebanum S. Cassiani, & Nos Capitulum S. Ioannis offerimus dominum Chuonradum canonicum nostrum. Et nos plebani & capellani seu Clerici ciuitatis eligimus dñm Henricum Vicarium maioris parochiæ pro procuratoribus, & tractatorib. diffinitorib. & exequutoribus negotij sepedicti, volentes eos in omnibus præmissis, & quolibet eorū habere sine contradictione cuiusquā plenam & liberam potestatem, & si durante negotio prælibato, aliquem ex tractatoribus nominatis decedere contigerit, vel alias à partibus elongari, ille vel illi quorum procurator taliter est subductus, alium teneatur substituere, in omni potestate prioris, & sub conditionibus supradictis. In cuius rei testimonium & euidenciam, præsentis literæ sunt confectæ, & eos sigillo nostri capituli Ratisp. nec non nostri Abbatum videlicet: & conuentuum Sancti Emerami & S. Iacobi. Abbatissarum & conuentuum Inferioris & superioris, & S. Pauli monasteriorum: Capitulorum Veteris capellæ ac S. Ioannis sigillorum munimine placuit roborari. Nos vero plebani capellani seu Clerus ciuitatis cum proprio careamus sigillo venerabilis domini Chuonradi Præpositi supradicti maioris ecclesiæ nostri Archidiaconi vsi sumus. Actum Ratisp. anno domini M. CCLXXXIII. pridie Idus Iunij.

ANNO DOMINI M. CCC. LXIII. iste liber scriptus est per
manus Rudolphi Rozpekchi tunc temporis Notarij Vicedomina-
tus Straubinge.

**Nota daz sind die Recht / die ein Herzog von Bayern
in der Statt zu Regenspurch hat.**

Schol seinen Hof da haben / vnd den schol suchen der Bischof von Babenberch /
der Bischof von Salspurch / der Bischof von Freysing / der Bischof von Aych-
stett / der Bischof von Aupsurch / der Bischof von Pazzaw / der Bischof von
Wrihsen / den schol der Herzog da richten / waz si zu klagen habent.

Er schol auch hing in richten alle die rechte / di der Künich von Rom gewalt hat zu
richten hing andern Bischouen.

Swaz man auch hing den Burger zu Regenspurch zu klagen hat / da schol nie-
mant dñain vrtail übergeben / dann die gesworn Haußgenouen.

Nat awer ein Burger hing einem Ausmann icht zusprechen / da schol dñain Dura-
gär vrtail übergeben.

Es mag auch der Römisch Künich daz Juden gericht von rechte niemant emphe-
len / wann dez Landes Herren.

Es schol auch der Herzog di Purggraffschafft zu Regenspurch leihen / vnd alle den
recht di zu der Purggraffschafft gehören.

Daz ist daz Fridgerichte

Daz ist daz Schulthezz Ampt.

Daz ist di Prewen.

Di klainen Zöll.

Daz Salz Eysen vnd Korn / vnd was chlain dings ist / vnd die Fürstet / da schol
der Bischof seine rechte hin entgegen haben.

Er schol auch di vier Ampt leihen die Pfalengrasschafft der ist Truhfäs.

Di Hallgrasschafft / der ist Kamerer.

Di Grasschafft von Hirsperch der ist Schenck.

Der Graf von Ortenberch ist Marschalck.

Vnd di Lantgrasschafft der an seiner stat sitzen schol / vnd daz rechte fur in vrag
schol.

Es schol auch der Pfalengraf von dem Rotal / an dez Herzogen stat sitzen in
dem Latron / vnd schol richten hins dem Herzogen swer hins im icht zu schlagen hat.

Dauon mag dem Herzogen auß dem Land dhain recht nicht getun.

Es mag auch der Herzog waz zu dem Ampt gehört / daz daz Fürst Ampt angehört
vnd get.

An dem Hol.

An den Hoffsteten am Hof.

In dem Feld an den Hüben.

An schüssel lehen.

An pecher lehen.

Di mag niemant zu rechtem Lehen hin geleihen.

Di schüssel schol man geben von dem groussen Zöll.

So schol der Amman von Dussen daz Holz führen / vnd waz man zu führen hat hins
Kuchen vnd hins Keller.

Man schol auch dem Herzogen alle sein Hoffstet raumen / di zu dem Hof gehört zu
Keller zu Kuchen vnd zu Speis gaden.

Es schol auch niemant dheimen marre an dez Herzogen Hof haben / an dez Hof
gämelz willen.

Es schol auch niemant daran schäten / noch dhain Holz darauff legen.

Es schol auch der Purggraf vor dem Herzogen alle die Strazzen reiten di er wil vnd
schol ein recht gemäzz sper nemen / vnd an der mitte für sich in den Satelpogen legen vnd
wo ez anraicht / alz ver schol man im vmb vnd vmb di strazzen rawmen.

Es schol auch dhain Scherig in dhains Herren Haus noch Edelmannes Haus
nich zuschaffen noch zutun haben / der sein Haus vmb fust hinlät.

Es sollen di Burger vmb Aygen vnd vmb Lehen / daz recht tun vor ainem jegli
chem Grafen in des Grasschafft ez leit / vnd vmb Welt nicht.

**Nota daz sind di recht di der Juden Scherg hat zu
Regenspurch in der Statt.**

Primo Salzpurger Wellfür Kusfür Linsfür / Euerdingär gebent im nicht mer
wann ij. dn.

Nota Judenburger gebent den Stattzöllnärn liij. dn. der gehören dem Juden
schergen ij. dn.

Nota

Nota Präger gebent XXXI. dn. der gehören dem Juden schergeren f. dn.

Steirer gebent ij. dn.

Nota di Korherrn von Altkappel gebent dem Juden schergeren alle Jahr vj. prout vnd vj. trinch piere / darumb schol er in daz Jar dienen vmb was si mit den Juden zu schaffen habent an Loun.

Nota von Oberrn Wänser geit man zu Sand Haymeans tag ein Gans.

Nota von Nidern Wänser geit man sin ein Gans zu Sand Haymeans tag.

Nota di Pecken in der Statt gebent sin alle Jar ein mal vnd vij. dn. oder an daz mal X. dn.

Nota di Hoffstat bei dem Luren am Markt gehört demselben Schergeren.

Nota die Panch oder di stat da der tuch weraiter der Swartz sitzt / gehört auch dem Schergeren zu.

Nota di Hoffstat di da Rinoldus Mango an dem Markt gilet sin all Jar xv. dn.

Nota di Juden gebent im all Jar XXXII. dn. für einen Graben Kofch vnd ein pfunt Pfschern.

Nota hüb vnd Gärten di der Chogmatr da het / di hat der Komar inn vnter des Ledrär lauben / vnd swer vnflit da vail hat / der schol alle Jar dauon gebü j. dn.

Nota daz sind der Münz recht / di mein Herz der Herzog zu Regenspurch hat.

Es ist auch di Münz der grouw zol vnd der pfunt zol des Herzogen vnd des Bischofs.

Es schol auch dhain Zolman dhain recht nicht entun dann vor dem Zollndr.

Es schol auch niemant dhain silber da chauffen / dann daz er zu hort legen well / oder hing markt fürer well / oder auff den Gohweg zieren / oder zu klainad machen well / daz ander schol niemant kauffen weder Juden noch Kristen wann di Wänzger.

Es schulln auch di Wänzger allez daz Silber / daz si chauffen verflachschazn / Si verbürchen ez oder nicht / An daz si zu hort legent / oder auff dem Gohweg ziernt oder zu Chlainad verbürchen wellen.

Swaz aber si enfragen kauffent oder verchauffen / daz schullen si verflachschaznen.

Es schol auch niemant dhain swartz silber verkauffen noch chauffen / noch wechselln / weder Juden noch Kristen / wann di Wänzger.

Waz di Wänzger di Hausgenouffen sind Silbers lösent vnd verwechselnt an der Wechsellpanch / daz schulln si nicht verchauffen noch versüren / si werden dann e vor zu ain mit jr Ayden di meines Herren Ras sind vnd vor dem Wänzmaister / daz si daz flachschaznen / waz si silbers verwechselt haben / vnd dauon geuel meinem Herze von der markt vj. dn. di si gebü schullen / darumb daz si bey dem wechsel weleiben vnd gestlagen wüngen / So vrait in mein Herz di genat.

Es ist auch meines Herren recht / wann ein Bischof zu Regenspurch gestirbt / So mag vnd schol auch daz Herzetun niemant gewren / Obez vmb einen Bischof zu krieg wurd er hatz di Münz für sich slahen ob er wil.

Es hat mein Herz der Herzog auch daz recht / swann ein markch silbers gilet X. sol. dn. ob di wänzger dan mit pfennig slahen wöllen / so mag sie dez der Herz wol wendeten zu slahen / Siltet di marktewrer / so schol er si nicht wendeten.

Es schullen auch alle Hausgenossen die Wänffer sind vnd geschworn haben / Swaz si silbers verfürrent oder in chausmanschafft verreibet / da schullen si den schlag schaz von gebent von der Mark vj. dii.

Es schullen auch di Hausgenossen vnd Wänzzar anderswo nindert wechsel treiben / wann an der rechten Wechselfanch.

Es ist auch der Wänffer recht swann si di pfennig verzeit haben / daz si di pfennig nicht heranz antworten / si haben vor einen quitbrief von den Wänzzmaistern / vnd di gebent auch jr brief nicht / si haben vor dez Herren brief wenn si den schlag schaz geben schullen vnd gebent.

Nota daz ist die Gült di mein Herr der Herzog zu Regenspurch in der Statt hat.

Von dem groussen Zoll vnd von kleinen C. pf. Xeng.

Von der Maut C. pf. Xeng. dn.

Von den Juden Gerichte XXX. pf. Xeng.

Von den Hoffstetten an dem Hof XII. pf. dn.

Nota von dem Hof zu Dusten vnd von zwain huben in dem Feld daselben viij. mutt Kollen / viij. mutt Gersten / viij. Habern / daz macht alles XII. fol. dn.

an. **C**onradus Dei & apostolicæ sedis gratia episcopus Ratisponen. Venerabilibus in Christo patribus dominis Abbatibus, Præpositis, Decanis, ac dilectis nobis in Christo Decanis ruralibus & ecclesiarum parochialium rectoribus plebanis, diuinorum socijs, & eorum loca tenentibus, ac presbyteris, & clericis alijs quibuscunq; per ciuitatem & dioccesim Ratisponen. vbilibet constitutis, ad quos præsentis peruenerint & præsertim in Mentzenbach & in Pettenreut Ecclesiarum plebanis cum subscriptorum noticia salutem in Domino sempiternâ. Dilectionibus vestris magnâ cum cordis amaritudine insinuare cogimur, quod Stephanus Laüsser quondam ciuis Ratisponen. certis cum suis complicibus nescitur quo spiritu ductus, ausu proprio & temerario, proh dolor Dei timore postposito, manus iniecit violentas in dilectum nobis in Christo Ioannem, Weinobeinander presbyterum, & plebanum in Pfaffenhofen nostræ diocesis ipsum detinendo & captiuando, sicque captum & detentum in castrum validi viri Ioannis Paulstorffer in Churn deducendo, & licet dictus Ioannes Paulstorffer certis nostris literis & scriptis admonitus sit, & existat ad præsentandum nobis & iudicio nostro Ecclesiastico dictum presbyterum de quo sibi & alijs conquerentibus spondimus iustitiam reddituros, tamen ipse nec dictus Stephanus huiusmodi monitionibus acquiescentes eundem presbyterum magis & per amplius contumaciter & friuole detinere præsumunt, in nostræ Iurisdictionis totiusque Ecclesiasticæ libertatis contemptum, non modicum præiudicium & detrimentum, propter quod non est dubium prænominatos Ioannem Paulstorffer & Stephanum Laüsser vna cum complicibus alijs detentoribus & rathaboribus ipsorum, ac eorum quaslibet sententias excommunicationis iuxta Canonicas sanctiones. c. Si quis suadente &c. damnabiliter incurrisse, declaramus præsentibus in his scriptis. Cum itaq; iuxta constitutiones sacrosancti concilij prouincialis Saltzpurgen. huiusmodi nostram, ac Cleri iniuriam, oppressionem, & violentiam furda aure pertransire non debeamus, prout etiâ de iure nõ possumus, ne huiusmodi eorû temeraria præsumptio

à cetero

à cæteris præsumptoribus trahatur in exemplum. Iccireo in ipsorum detestationem locum ipsum & parochiam in quibus ipse presbyter supradictus detinetur, & etiam ad quem seu quam dicti detentores, & præsumptores ac eorum complices seu coadiutores in hac parte culpabiles peruenerint, seu in eisdem moram traxerint ecclesiastico subiicimus interdicto. Quo circa vobis omnibus & singulis supradictis & cuiuslibet vestrum in solidum, in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis pœna firmiter & districtè præcipimus & mandamus, quatenus præfatos Ioannem Paulsdorffer & Stephanum Lausser eorumque complices & coadiutores in hac parte culpabiles in ambonibus Ecclesiarum vestrarum coram populi multitudine, dum ad diuina audienda conuenerint, singulis diebus dominicis & festiuis, sic vt præfertur, excommunicatos, & interdictos publice denuncietis & denunciari faciatis sine intermissione, & nihilominus in locis ipsis & parochiis, in quibus ipse presbyter detinetur, & ad quem seu quos dicti detentores ac eorum coadiutores vt præfertur culpabiles peruenerint, & quamdiu ibi permanserint, & post eorum recessum ad triiduum seruetis districtissime ecclesiasticum interdictum, prout fuerit de iure obseruandum, diuina officia in publico nullatenus celebrando, neque ecclesiastica sacramenta porrigendo, præter baptisma paruulorum, viaticum pro infirmis, & morientium pœnitentias &c. Abinde non cessantes donec aliud à nobis recipietis in mandatis, Reddentes præsentis de earum executione & his quæ feceritis impræmissis nos legitime certificantes. Pœna sub prædicta. Datum Ratispon. penultima die mensis Aprilis Anno Domini 1429. nostro appenso sub sigillo.

Sacro sancta generalis Synodus Basiliensis in Spiritu sancto legitime congregata vniuersalem Ecclesiam representans, ad futuram rei memoriam. Iustis & honestis supplicum votis, illis potissime, quæ Ecclesiarum, præsertim Cathedralium utilitatem ac pacem, & quietem fidelium, nec non animarum salutem respiciunt, Synodali conuenit auctoritate fauorabiliter annui, & ea quæ pro illis optato effectui mancipandis inter ipsarum Ecclesiarum Prælatos & seculares Principes piè & prouidè tractata & peracta sunt, vt firma & illibata persistant, eadem decet auctoritate etiam communiri. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte Venerabilis Conradi Episcopi Ratisbonen. & dilectorum Ecclesiæ filiorum Prepositi, Decani, & Capituli Ecclesiæ Ratisbonen. petitio continebat quod alias Castro in Werde Ratisponen. diocesis, cum dominio iuribusque & pertinentiis suis, ad dilectum Ecclesiæ virum nobilem virum Wilhelmum Comitem Palatinum Rheni & Bauariæ Ducem iure hereditario legitime deuoluto, nonnullisq; amicabilibus inter ipsos, Episcopum, Prepositum, Decanum, Capitulum & Ducem super restitutione Castri & Dominij Iuriumque & pertinentiarum predictorum per ipsum Ducem facienda collocactionibus seu collationibus prehabitis: tandem idem Dux, receptis per eum pro ipso Castro, quod progenitoribus & predecessoribus suis Bauariæ Ducibus, pro viginti quatuor milibus florenis de Vngaria impignoratum fuerat, duntaxat decem millibus octingentis & triginta florenis Renensibus, qui computatis etiam fructibus per eundem Ducem, ex illo Castro, à tempore quo illud tenuit perceptis, & illis de maiori summa sibi debita, iusto calculo defalcatis, eidem restabant, & quos pro predicti Castri ac Dominij Iuriumque & pertinentiarum eiusdem recuperationem exposuerat, illud cum dominio ac iuribus & pertinentiis suis vniuersis, præfato Episcopo & suis successoribus Episcopis Ratisbonen. futuris, ac dicte Ratisponen. Ecclesiæ, in honorem omnipotentis Dei,

omnium bonorum retributoris, ac pro pace inter eos ac ipsum Ducē, successorēque suos perpetuo conseruanda, nec non pro sue, ac prefatorū progenitorum ac predecessorum animarum salute de mera sua liberalitate, sponte restituit, ac etiam assignauit, Hoc pacto videlicet, quod tam ipsum in Werde, quam Tumbstauff prope Ratisponam, & Hohenburg circa Enem., que in aliquorum proborum manibus, sub spe restitutionis ipsi Ratisponen. Ecclesie faciendo posita existunt, cum restituta fuerint, Nec non etiam Hohenburg in Norico, non obligatum, Frisingen. & dicte Ratisponen. diocesis ad ipsam Ecclesiam Ratisponen. legitime pertinentia Castra cum dominiis ac iuribus & pertinentiis suis, eidem Ecclesie perpetuo remanere, & nequaquam per Episcopum, Prepositum, Decanum, & Capitulum prefatos vel eorum successores impignorari, vēdi, obligari, aut alias qualitercunq; ab ipsa Ecclesia alienari debeant, quod ipsi dicto Duci, suisq; heredibus & successoribus etiam promittere teneantur, neq; per eosdem facta restitutione predicta, cum Castris ipsis contra dictum Ducem ac dilectum Ecclesie filium Nobilem virum Ernestum eius fratrem, eorumq; filios legitimos, de suis lumbis descendentes, per se vel alium seu alios, aliquid contrarationem vel iustitiam, temere valeat attemptari. Quodque quicumque Episcopus, ac etiam Prepositus, Decanus & Canonicus Ratisponen. presentes & futuri recepti & in antea recipiendi, præmissa omnia & singula, sub priuatione dignitatum & aliorum cuiuscunq; qualitatis fuerint beneficiorum suorum omnium, nec non habilitatis ad illa, & similia in posterum obrinenda, penis quas si secus egerint, ipso facto incurrant, firmiter & inuiolabiliter in perpetuum obseruare, Nec non super hoc iuramentum prestare, ac Prepositus & Decanus moderni, nec non Capitulum Ecclesie Ratisponen. nouum inde statutum in eadem Ecclesia perpetuo obseruandū & ceteris illius successoribus iniungendum facere teneantur, prout in certis authenticis desuper confectis literis dicitur plenius contineri. Quare pro parte prefatorū Conradi Episcopi, Prepositi, Decani, fuit nobis humiliter supplicatum, quatenus restitutioni & assignationi per ipsum Ducem., vt premititur factis, ac alijs premissis, pro eorum subsistentia. firmiori robur Synodalis confirmationis adiacere, & alias super hiis, oportune providere, auctoritate predicta dignaremur. Nos igitur, qui inter cunctos Christi fideles pacem vigere, intensis desideriis affectamus, & Ecclesiarum vtilitati, ac animarum salutem libenter intendimus, de premissis plenius informati, huiusmodi supplicationi inclinati, restitutionem & assignationem eisdem nec non omnia & singula premissa, ac inde secuta quecunq; rata & grata habentes, ac quoscunq; defectus, si qui interuenerunt in eisdem, dicta auctoritate suppletes, ea omnia & singula eadem auctoritate confirmamus & approbamus, ac presentis scripti patrocinio communitimus. Decernentes & dicta auctoritate statuentes, quoscunq; Episcopos, Prepositos, Decanos & Canonicos Ratisponen. pro tēpore existētes, qui pacto predicto directe vel indirecte, quouis questu colore, in aliquo contrauenirent, quod eis sub predictis, qui autē contra ea Apostolicas seu quasuis alias literas impetrarent, aut etiā impetratis vtī pertinaciter presumpserint, quod eisdem sub periurij penis non liceat, easdē fore penas ipso facto incursumas. Non obstantibus tam Apostolicis, quā in puincialibus aut Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus, ac dicte Ratisponen. Ecclesie, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quacunq; firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ceterisq; contrariis quibuscunq;. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā cōfirmationis & approbationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorū Apostolorū Petri & Pauli eius

eius, se nouerit incursum, Datum Basilee VI. Non. Maij, Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Tricesimo tertio.

Cum inter hunc Episcopum & Bauaria Ducem Albertum IV. aliqualis dissensio de iure Patronatus Ecclesie in Lintkirchen suborta fuisset: Episcopus de iure Ducibus Boior. competente ab antiquo circa istam Parochiam certior factus Capituli sui assensu cessit, sicut sequentes literae ostendunt. pp.

Nos Henricus Dei & Apostolice sedis gratia. Episcopus Ratisponensis, Notum facimus vniuersis & singulis, ad quos presentes venerint literae & recognoscimus. Quod orta dudum aliquali discensione inter illustrem principem & Dominum, Dominum Albertum Comitem Palatinum Rheni, superioris & inferioris Bauariae Ducem ex vna, & nos ex altera partibus, de & super iure patronatus conferendi seu presentandi parochialis Ecclesie in Lintkirchen nostre dioecesis. Eo quod arbitrabamur collationem dicte Ecclesie ad nos & successores nostros Episcopos Ratisbonens. pleno iure pertinere, dicto Illustre Principe contrarium firmiter affirmante, videlicet quod ius patronatus & presentandi personam idoneam ad Ecclesiam prefatam quotiescunque vacauerit ad Principes Bauariae Duces Monacenses pertineat. Quodque genitor & predecessores sui bone memorie in possessione vel quasi predictorum iurium hactenus fuerint. Nos quia aliquamdiu in ea re dubitauimus, tandem habito sano, & maturo consilio attendentes possessioni vel quasi supra memorate, de assensu Venerabilis Capituli nostri eidem Illustri Principi duximus condescendendum. Volens, & quantum in nobis est expresse consentientes. Vt Illustres Principes & Domini Duces Monacenses possint & valeant prefato iure possessionis vel quasi in posterum uti & frui. Et cum Ecclesia predicta vacauerit, liberè ad eandem presentare, & alias de predictis patronatus & presentandi iure disponere prout voluerint, sine & absque nostro aut successorum nostrorum contradictione & impedimento quocunque, saluo semper nobis & successoribus nostris iure in dicta Ecclesia instituendi siue inuestuendi secundum Canonicas statutiones. In cuius rei testimonium has literas nostri sigilli munimiac iussimus roborari. Datum Ratisbone in Curia nostra spiritali die Sabati sexta Mensis Februarij, Anno Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo nono.

Impetrauit hic Episcopus Ioannes à Leone PP. X. confirmationem prohibitionis usurarum à suis subditis, ut populus & Clerus suus à Iudaeis usurarijs tutiores essent cuius Bullatenor hic est. pp.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Debitum pastoralis officij, cui disponente Domino praesidemus, ex postulat, ut supra gregem Dominicum attente vigilemus, & oves gregis eiusdem in semitis veritatis & iustitiae dirigere, & ab errorum praecipitiis erigere curemus, ac ijs quae praeter ea prouide statuta dicuntur, ut illibata persistant, cum à nobis petitur Apostolici muneris praesidium propensius impartiamur. Sanè pro parte dilecti filij Iohannis electi Ratisponens. exhibita nobis nuper petitio continebat, quod aliàs cum usuraria prauitas in ciuitate & Dioecesi Ratisponensi, in quibus Iudaei in copia degunt, ita inualuisset, ut ipsi Iudaei se publice fore super recipiendis usuris conductos, & priuilegiatos, etiam per nonnullos Rom. Pontifices, mendaciter iactarent, & illo colore freti indies Christianorum facultates adeò exhaurirent, ut eisdem vix vitam miseram relinquerent, ac in fraude usurarum, quo minus Christiani praedicti super usuris in iudicio expediri valerent, copias probationum eisdem dolosi auferrent, usurasque summis capitalibus, tanquam usura minime esset, connumerarent, nec non Christianos ipsos ad obligandum se pro

se pro illis tanquam capitali inducerent. Et quod deterius est, nonnunquam etiam eos iuramento adstringerent adeò publicè & notoriè, quod nec ipsi Iudæi extraiudicialiter requisiti quouis modo diffiterentur; præfatus Ioannes, qui Ecclesiæ Ratisponen. Administrator in spiritualibus & temporalibus, ad certum tempus nondum elapsum deputatus, & deinde illi in Episcopum præfectus per sedem Apostolicam extitit, attendens quod Canonica auctoritas Iudæos ad remittendum vsuras Christianis compelli præcipiat, & tam veteris quam noui testamenti scriptura vsurariam prauitatem detestetur, & aliis rationabilibus causis generale statutum per Diocesim & forsitan etiam per ciuitatem prædictas perpetuis futuris temporibus pro lege Diocesana obseruandum de consilio & consensu dilectorum filiorum Capituli Ecclesiæ Ratispon, inter cætera cõdidit & statuto suo Diocesano vniuersis & singulis iudicibus, & officialibus tam Ecclesiasticis quam secularibus suæ iurisdictioni subiectis per Diocesim Ratisponen. vbilibet constitutis sub excommunicationis latæ sententiæ poena districtè præcipiendo inhibuit, videlicet ne aliquis querimoniam seu petitionem in iudicio super quacunque vsura à quouis Iudæo admitteret, vel reciperet, nec sententiam aliquam super obligata querimonia afferret, postquam constaret eundem Iudæum vsurarium esse. Iudex illius iudicij debeat terminum legitimum Christiano reo statuere, in quo reus iuramento affirmare debeat, quantum ab initio perceperit, & Iudæo de vera capitali summa absque fænore & vsura debuerit, in quo Iudex iuxta consuetudinem & obseruationem illius iudicij contra reum executionem facere & ad satisfaciendum eum compellere debeat. Et si vsuræ Iudæis solutæ fuerint, omnimodo iuxta juris communis dispositionem repetendi easdem contra vsurarium, non obstantibus quibuscunque instrumentis ministret. Si vero quispiam repertus fuerit, qui hoc præsens mandatum transgressus sit, & ob id in excommunicationis pœnam, vt præfertur, incideret, illius absolutionem sibi duntaxat reseruauerit, ita vt non nisi ab eo aut de speciali mandato suo absolui possit. Quare pro parte dilecti filij Ioannis electi nobis fuit humiliter supplicatum, vt statuto & prohibitioni huiusmodi pro illorum subsistentia firmiori Apostolicam confirmationem adijcere, ac aliàs in præmissis opportunis providere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur quorum est huiusmodi conatibus euidenter in perniciem cedentibus, congruis remedijs obuiare, eundem Ioannem electum, qui etiam Comes Palatinus & Dux Bauariæ extitit, à quibusuis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis censuris & pœnis à jure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, quibus quomodolibet innotatis existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, statutum & inhibitionem prædicta, ac prout illa concernunt omnia & singula in eis contenta, & inde sequuta quæcunque, quatenus sint licita & honesta, auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus & confirmamus, ac illis plenum firmitatis robur adijcimus, ipsaque in violabiliter obseruari debere decernimus, suppletes omnes & singulos defectus, si qui forsitan interuenerint in eisdem, non obstantibus præmissis, & ordinationibus privilegijs & indultis Apostolicis eisdem Iudæis per felic. recordationis Martini quarti & Nicolai quinti Rom. Pontifices, prædecessores nostros, vt dicitur, concessis, firmatis, & innouatis, quibus tenores. illorum, ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus pro expressis habentes, quo ad præmissa specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirma-

firma.

firmationis, adiectionis, decreti, suppletionis, & denegationis infringere, vel aultu temerario contraire. Si autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Dei omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Domini cæ MDXVII. Septimo Idus Iunii. Pontificatus nostri anno quinto.

*Non defuit Episcopus Iohannes suis partibus, Ratisponensibus ciuibus, Clerum gra-
uiter prementibus resistendo, & omnia remedia adhibendo, vt illos ab iniusto illorum ausu
auerteret; quodcum ex alijs, tum ex subsequentibus manifestum est.*

**Johannes von Gottes Gnaden / Administrator zu
Regenspurg / Pfalzgraue bey Rein vnd Herzog in
Beyren. &c.**

U^{ns}er Pfleger zu Hohenburg am Inn vnd Lieber Betreuer Jörg von Breiten-
stain zum Hammersberg / sollte auff vbergebene Credenz vnd nach erbietung vn-
sers günstlichen Brues vnd alles guets zuuor / bey den verordneten des Auf-
schuß gemainer Landtschafft des Fürstentums zu Bayern / jeso zu München versam-
let / fürbringen vnd erzelen / wie Camerer Rath vnd Gemain zu Regenspurg / zu den
zeiten nechstuersehiner Beurischen auffrur die Gemein Geistlichkeit in der Statt Re-
genspurg geseffen / aigner gewaltsam vnrechtmessiglichen / vnd mit der tadt / aller ih-
rer habenden vnd rueblich wolhergebrachten / von gemeinen Geistlichen vnd Weltli-
chen Rechten / darzu von Päpsten / Kaisern vnd Königen erlangten Priuilegien ent-
setzt / auch zwischen ihnen den Geistlichen Stenden / vnd ihnen von Regenspurg vor-
mals / vnd jeso neulicher zeit / durch die hochgebornen Fürsten Herrn Wilhelm vnd
Herrn Ludwig gebrüeder / Pfalzgrauen bey Rein / Herzogen in Obern vnd Nidern
Bayren / vnsere freundtlich lieb Bettern c. sonderlich auffgericht Verträge vnd Tza-
dungen / denselben obberürten Freyheiten vnd Verträge zu wider / vnser Geistlichkeit
mit Steuer / Wacht / Dingelt / vnd andern Burgerlichen beschwerden / gleich den
Laien / vnd mehr beschwerlicher dann ander Inwohner belestiget / vnd darzu inn einen
vngewontlichen vnerhörten Aide / welcher auch einer erbarn billigkeit zuwider / betrange.
vnd durch solches alles mehr gedachte vnser geistlichkeit / von vnser gehorsam zum meh-
rern thail abgewant / vnd hierin vns / wie gemelt / der Bischofflichen Iurisdiction on
recht vnd vrsach entsetzt.

Des vns dann / als rechten Ordinaria, nit zu vnbilllichem mißfallen vnd beschwe-
rung raichet / in bedenkung der hohen pflicht / so wir zu Handhabung Geistlicher vnd
vnser Stuffs Priuilegien, Päpsti: H. vnd Röm. Kay. W. gethon / wir wissen auch
solches bey Gott / vnd ernenter vnser Obigkeit mit keinem glimpff zuuerantworten.

Heiten also bey vns selbs betrachte / wo diser der von Regenspurg vnbillichen ver-
derblichen betrangnuß / die sie auch mit ainichem gebürlichen sueg nit vertheidigen mö-
gen / in weiter kommende zeit wurde verzogen / das darauß nichts gewiser / dann ver-
derbung der Stuffs in Regenspurg erwachse.

Welchem mit Rath zusürkommen / haben wir auß schuldiger mitleidung / vnser
Geistlichkeit zu gnaden / vnd gemainer Landtschafft in Bayern / vnd sonderlich den vom
Adel zu allem guten vnd nachbarlichen willen / so wir zu beeden thailen tragen / nit wol-
len vnterlassen / solche ergangene handlung ihnen zueröffnen / Sie derwegen gnediglich
vmb Rath / beystand vnd hilff ermanende / des versehenß (in betrachtung gelegenheit
vnd aller vmbstende des Handls) sie werden ire geborne Freunde vnd Nachbarn mit
nicht verlassen / sonder mit hochem fleiß dahin gedencken / was jetziger zeit vnd künfftig
ihnen

Ihnen allen gemeinglichen / vnd jedem insonderheit / dero Erben vnd Nachkommen daran
lig / dannenher vnd vil hundert Jar verweilet / ein merckliche anzal vom Adel vnd son-
stien der mehrer thail auß dem Landt zu Bayrn herkommen / bey den Stiffen zu Re-
genspurg ehrlich vnd notturstiglich erhalten / vnd hinfüro dermassen auffgenommen
vnd erhalten sollen werden / vnd also solches auß erzelten wichtigen vrsachen billich ihnen
fürgetragen würdet / als jenen / dero Vorfarn vnd eltern zu denen Stiffen ganz hilfflich
gewesen / derowegen ihnen auch aller rechtmessigen gebür nach zimen will / vnd für sich
selbst mehr dann vnser ansinnen vermag fleissiglich drauff zuarbeiten / das vor allen
dingen mehr gemelte Geistlichkeit in alten Stand erzeuge / vnd zu gueter leidlichen unter-
handlung vnd beteidigung gebracht / zweifels an / wo sie als der Aufschuß gemainer
Landschafft solch beschwerlich vnd hoch nachtheilig der von Regenspurg vorhandlung
an ihr Landsfürsten / vnser Freundliche liebe Vettern bringen / wie dann solches zubre-
schen vnser gnedig ansinnen vnd bit stehen / es erfolge darauff dz jr liebe auff vnser vnd
ihre bitt dahin handeln damit ermante vnser Geistlichkeit auß diesem vnerleidlichen
last gebracht werde / dz wollen wir / sambe das sie jr eigen sacht darinn handeln / vmb
gedacht vnser Vettern freundlich verdienen / vnd vmb sie gnediglich beschulden.

Des zu guetem Glauben haben wir vnser Secret hiefür getruet / Montags nach
dem Sontag Trinitatis / in fünffzehnhundert acht vnd zwainzigsten Jar.

¶ Quacunque tandem ex causa Episcopo Pangratio morbus obuenerit; ne-
quaquam tamen primis saltem annis sui Praesulatus officio suo defuit; sed con-
traire irrepenti paulatim haeresi in vrbe Ratisponâ, ac circa alia Episcopatus sui
commodis vigilanter prospicere ope auxilio Caesaris A. Caroli V. implorato,
operam nauauit. Testes in medium produco literas Caroli V. ad Serenif-
simos Baioariae Duces Guilielmum & Ludouicum anno MDXLI. datas.

Wir Karl von Gottes genaden Römischer Kayser / zu allen zeiten mehrer des
Reichs / in Germanien / zu Hispanien / beeder Sicilien / Jerusalem / Hun-
garn / Dalmatien / Croaticen König / Erzhersog zu Osterreich / Hersog zu
Burgundi / zu Brabant / zc. Graue zu Habsburg / zu Flandern vnd Tyrol / Embles-
ten den hochgebornen Wilhelm vnd Ludwigen / gebrüder / Pfalsgrauen bey
Rhein / Hersogen in Bayrn / vnsern lieben Vettern vnd Fürsten / vnser gnad vnd
alles guts / hochgeborn liebe Vettern vnd Fürsten / als sich etlich nachbarsich ge-
brechen Speen vnd irrung zwischen dem Ehrwürdigen Panragen Bischouen zu
Regenspurg / vnserm Fürsten vnd lieben Andechtigen / aines / vnd den Erfamen /
vnsern vnd des Reichs lieben getrewen N. Cammerer vnd Rath allhie zu Regens-
spurg anders thails erhalten / deren zum thail vnser Kayserlich hochheit / aigentumb
vnd Regalia rüren / vnd wir nun gern sehen / das sollich Speen vnd irrung aufftre-
lich Weg vnd Mittel hingeleget wurden / So haben wir eur Liebden sambe vnd bes-
sonder / als vnser Kaiserlich Commillarien darzu verordnet / Euch hiemit ernstlich
beuelhend / vnd wollen / das jr die obgenanten Parteyen fürderlich auff ein benanten
Tag für euch erfordert / vnd also in der gute notturstiglichen verhoret / vnd darauff
alles fleiß handelt vnd arbeitet / die Partheyen also in güete beräre ihrer Speen vnd
irrung halben genglich vnd endtlich zuuertragen. Vnd so ferz also die gültigkeit
nit statt erlangen möcht / darauff was recht ist erkennet vnd entschaidet / vnd sonst al-
tes anders tuet / gebietet / verbietet / vnd handelt / das hierinn die notturst erfodern
vnd sich nach rechtlicher ordnung gebüren will. Daranthen Eur Lieb den vnsern
willen vnd ernstliche mainung / Geben vnter vnserm auffgetruckten Insign / in vn-
ser vnd des Reichs Statt Regenspurg / am 16. Tag des Monats Julij / Anno im
ein

ein und vierzigsten / vnseres Kaisersthumbs im ein und zwainzigsten und vnserer Reichs
the im xxiij

Carolus.

Ad Mandatum Cæs. & Catholicæ M.^{te}
proprium.

Ioh. Obernburger.

PHILIPPVS Vtr. Baioaria Dux, Com. Palat. Rheni, ex causis à Dn. Hündio relatis in Episcopum Ratisponen. postulatus; cum in minoribus adhuc constitutus esset, Serenissimus Dux Guilielmus impenso labore, studio & industria satagit, ut Episcopatus res, donec filius adolesceret, & ipse per se gubernationem adire posset, optime gererentur. Multa eius rei testimonia adducere possem: sed vnum hoc loco sit satis; Concordata nimirum An. MDLXXXVII. auctore Sum. Pont. Clementis VIII. in aula Cæsaris Nuncio, Illustrissimo & Reuerendissimo Dn. Philippo Episcopo Placentino erecta que quia Serenissimi Ducis studium ac feruorem pientissimum, rei quæ statum optime declarant, hic loci minime prætereunda suere.

Concordata Ratisbonæ die vndecimo Iunij 1587. facta inter Commissarios Serenissimi Domini Dn. Guilhelmi Comitis palatini Rheni, ac Vriusq; Bauariæ Ducis, ad comprobationem suæ Serenitatis, ac Capitulum Ratisbonense, interueniente admodum Illustri & Reuerendissimo Dn. Philippo Episcopo Placentino, ex Aula Cæsarea Nuncio Apostolico recedente, studio nunc eiusdem Reuerendissimi Dn. & consensu Serenissimi Ducis ac Capituli Procuratorum nonnullis mutatis, in hanc sequentem meliorem formam rediguntur, atque hac die vigesima secunda eiusdem mensis Iunij, manu ac omnium sigillis ad laudem omnipotentis Dei muniuntur, & comprobantur.

Breue Administrationis bonorum mensæ Episcopalis à Summo Pont. Sixto V. sub datum Romæ die octaua Maij, 1585. Serenissimo Duci concessum, non discutiatur, & in robore suo maneat, cum nudam bonorum administrationem, ne dilapidentur bona, respiciat; & nedum primo capiti concordatorum satis conueniat, verum & ipsi æquitati. nemo enim fide, solertia & amore in pertinentibus ad filium præferri patri prætereunda potest. Patri inquam Episcopi, protectori Ecclesiæ ab eiusdem antiquis fundatoribus descendenti, nullum prorsus nisi filij, Ecclesiæ, religionis Catholicæ, conscientiæ, & proprij honoris interesse prætereunda.

Verum cum Serenissimus Dux Pater Administratorem per seipsum agere nequeat, substituat sibi bene visum, & Capitulo iure non inuisum Oeconomum idoneum, qui antequam Administrationem suscipiat, in præsentia Capitularium, aut certe in Senatu iuramentum solemniter præstet in manibus suæ Serenitatis, vel alterius sui Procuratoris, quod Serenitati suæ erit obediens, Ecclesiæ verò & Episcopo fidelis, solitique consiliarij sæculares eidem adiungantur, in quibus sua Serenitas dignabitur eandem habere rationem;

¶ a

tionem;

tionem, ne Capitulo sint inuisi, & vt stipendio eius præscito constituto sint contenti: ac insuper ad tutiorem bonorum Mensæ Episcopalis tutelam, consueta quatuor dignitates, seu Canonici Capitulares pro more iurati, quorum interuentu & assistentia contractetur ab eodem, & singulis annis Serenissimo Duci in præsentia Capituli dati & accepti ac totius administrationis ratio reddatur. quod reliquum est, in ærarium Episcopale reponatur, & opportuno tempore in viilitatem Episcopalis mensæ consilio Serenissimi Ducis & Capituli consensu exponatur, nec extraordinarij vlli graues sumptus prius fiant, quam Canonici quatuor Consiliarij pro eorum arbitratu de illis ad Capitulum retulerint. Quod si controuersia quandoque oriatur inter Serenitatem suam tanquam Ducem Bauariæ & Episcopatum, eo casu Oeconomus Serenitati suæ ratione illius Administrationis nullo iuramento obstrictus sit, sed soli Ecclesiæ, adeoque cum Capitulo liberrimè agat, & deliberet quid expediat. Eueniente verò vt in Concordatis habetur, casu mortis Episcopi Philippi (quod Deus diu auertat) aut quod Episcopus quoquo modo esse desineret, sit pariter ipse Oeconomus iuramento obedientiæ S. Serenitati promissæ solutus, aliumque Dominum non agnoscat, quam Capitulum.

Summus Pontifex à Serenissimo Duce rogabitur, ut in iurisdictionibus Ecclesiasticis & spiritualibus, ac in causarum spiritualium, temporalium, seu mixtarum, ad forum Episcopale quoquo modo pertinentium cognitione, ac ad personarum coëctionem cum plena ordinaria & Apostolica autoritate pro suæ Sanctitatis benignitate dignetur ad libitum decernere Vicarium Generalem Germanum, virum doctum, prudentem, expertum, Deum timentem & ad nutum suæ sanctitatis amouibilem, cui pro more assistat Consistorium, in quo si in negocijs consistorialibus aliquo casu iuris vel facti ipse supplere nõ possit, aliquem ex Capitulo vel Senatu Consistoriali substituere eiusdem Senatus consilio valeat, & eius vices generales, si aliquo modo deficere contingerit, & Ecclesia huiusmodi superioritate Ecclesiastica repente nudaretur, donec ab ipso Pontifice oportune prospiciatur, is gerat, qui pro tempore fuerit Decanus, si modo doctrina & experientia polleat, sin minus, suffraganeus.

Et si aliquæ inter Serenissimum Ducem eiusque Cameram Ducalem & Mensam Episcopalem iurisdictionis, juris patronatus, collationis beneficiorum, finium, iuris pascendi, & huiusmodi controuersiæ exoriantur, hæ ipsorum iudicium, quibus vel iurisdicchio ordinaria loci competit, vel qui hæctenus huiusmodi lites dirimere soliti fuerunt, determinationi subiiciantur.

Visitatio Ecclesiæ & Diœcesis Ratisbonen. fiat per Vicarium Apostolica ordinaria iurisdictione, & seruatis ijs quæ continent Concordata inter Serenissimum Ducem & Ordinarios Bauariæ, saluo Serenissimi D. N. & Sanctæ sedis Apostolicæ Decreto, si aliud circa eandem visitationem autoritate Apostolica decernatur.

Fundatio & erectio Collegij Patrum Societatis IESV in ciuitate Ratisbonæ, pro libitu Serenissimi Ducis instituatur, & ex pecuniis relictis ab Hochvart, ac etiam sex millibus florenis ab Ærario Episcopali, vel ex annuis Mensæ Episcopalis redditibus exigendis, si ita Summo Pontifici placuerit, iuuetur, atque in posterum vnanimi consensu suæ Serenitatis & Capituli, totis viribus consecratur, & augeatur: ita tamen ne Mensæ Episcopali hac occasione onus perpe-

perpetuum imponatur, & nisi cum auctoritate sedis Apostolicæ in prouentibus annuis non grauetur; Verum vt Mensa ipsa in prouentibus etiam in utilitatem Collegij versis aliquo modo reficiatur & compensetur, S. Serenitas occasionem & commoditatem, à summo Pontifice procurabit, atque implorabit.

Gaudebit vero Societas in Collegio illo omnibus immunitatibus & Privilegijs, quibus gaudet totus illius Ciuitatis Clerus, habebiturque pro membro Ratisbonen. Ecclesiæ. Patres autem cum primum potuerint, studeant pro eorum instituto instrui iuuenes qui eidem Ecclesiæ Ratisbonensi addicti sint, & seruiant.

Conseruetur modernus Concionator ad tenorem Breuis Serenissimi Dni. N. Sixti Papæ Quinti sub datum Romæ die nona Ianuarij 1587. & in posterum, ad eiusdem Breuis & Sacrosancti Concilij Tridentini dispositionem Episcopali auctoritate de idoneo, cuiuslibet ordinis prouideatur, & redditus ad munus prædicationis absolute destinati, non attento quod Concionator antea absque alio quam ab Episcopo deputatus fuerit, eidem muneri seruiant.

Vicarij foranei in Visitatione decernantur, si non sint, & à Vicario deputentur. Collatio Diocesis Ratisbonensis iure fiat, ne Serenissimus Dux, Episcopus vel Capitulum, in Collationibus ad vnumquemque ipsorum, pertinentibus, inuicem grauentur, & S. Serenitas in collationibus Episcopi & Capituli nullo modo se immisceat; ac in substituendis, & à S. Serenitate Vicario præsentandis, seruetur solitum, & seruatis seruandis præuio examine ad Concilij Tridentini ordinationem, idoneis beneficia conferantur. Et in casu controuersæ, donec fiat discussio, ne aliquis iure proprio priuetur, simplex prouisio sine præiudicio iurium partium, per Vicarium Apostolicum fiat de ea persona, quam sua Serenitas ex suo iure præsentauerit.

Serenissimus Dux gratiosè reuocet exactionem quantitatis hucusque decursæ trium millium florenorum annuorum iuxta Concordata pro Episcopo exigendorum, vt ad suæ Serenitatis piam intentionem, commode & beneficio Mensa Episcopalis cedant. In posterum autem suæ Serenitati ad tenorem Concordatorum eandem summam trium millium florenorum singulis annis, cum dies solutionis cesserit, exigere liceat: ex eius enim pietate, & in Catholicam religionem Zelo, vt hanc quantitatem in usus pios & ad commodum ipsius Ecclesiæ S. Serenitas sit erogatura, facile sperari potest.

Arresta Capitularibus ob resistantiam Capituli à Serenissimo Duce facta, postquam hæc concordata ab eisdem acceptata & comprobata fuerint, gratiosè remittantur.

In omnibus differentijs quæ horum Concordatorum, vel alia occasione euenire possint inter suam Serenitatem seu eius ministros Episcopales & Capitulum, quæ via ordinaria decidi aut componi non poterunt, ab vtraque parte recursus haberi possit ad Nuncium Apostolicum pro tempore in Aula Cæsarea residentem.

Hæc concordata manu Serenissimi Ducis, & singulorum Capitularium comprobentur & suæ Seren. & Capituli sigillis muniantur, eisque prædictus R.^m Dominus Episcopus Placentinus manu & Sigillo proprio robur & firmitatem adiungat, & à Notario R.^m Dom. suæ in omnium præmissorum testimonium scribantur, & unicuique parti exemplum authenticum concedatur.

Philippus Episcopus Placentinus & Co: N. Apostolicus.

Guilielmus Dux.

Sbince Berka Baro de Duba & Leipa Præpositus.

Ego Bartholomæus Vischerus Doctor, subscribo huic transactioni, ut Commissarius peculiariter ad eam deputatus à Capitulo Ratisbonen. & ut eiusdem Decanus,

Ego Iohannes Wilhelmus ab Holdingen, subscribo huic transactioni, ut Commissarius peculiariter ad eam deputatus à Capitulo Ratisbonensi, & ut eiusdem Canonicus.

Christoff à Fronhouen Senior, manu propr.

Philippus à Parsperg. Iohannes Georgius Stinglhaimer m. p.

Sebastianus Kolderer Scholasticus. m. p.

Iohannes Fridericus ab Hagnenberg.

J. Vngenem D. Martin. Dumius.

Ad Serenissimum & Reuerendissimum Episcopum Philippum S. R. E. Cardinalem proclamatum die 2. mens. Febr. An. C. 1597. transeo; Principem summae expectationis; & vere miraculum nature, siue sapientiam spectes rerum tam diuinarum, quam humanarum; siue humanitatem, mansuetudinem, clementiam, quid de vite castimonia in omni vita sua commemorem? quid de reuerentia erga parentes summa? quam excellens eius fuit in Deum pietas? animus quam fortis & excelsus? Tot tantasq; virtutes beatus Philippum ex hac vita discessus secutus est. in arce Dachauu, 18. Maij An. C. 1598. sepult. cum maioribus suis Monachij in templo Collegiata Ecclesia B. Virginis. Quem Serenissimus frater Boiorum Monarcha Maximilianus inter alia pietatis fraternæ munera tali monumento in Cathedrali Ecclesia Ratisbonæ ex orichalco artificiosè conflato decorauit.

PHILIPPO GVIL. V.F. COM. PAL. RHENI, BOIORVM DVCI ECCL. RATISB. ANTIST. ROM. CARD. PRINCIPI INCOMPARABILI, ANTE DIEM MALA TABE CONFECTO ET HEVREBVSHVMAN. EREPTO IN SVMMA FORTVNA, IN ÆVI FLORE, IN INCREMENTO HONORVM; MAGNO PARENTVM, MAGNO EE. SSQVE LVCTV. ILLACRYMANTE FONERIPATRIA, INGEMISCENTIBVS EXTERIS, MOESTIS OMNIBVS, IRATIS ORBI SVPERIS, QVI IN HOC PRINCIPE OSTENDERENT QVANTVM BONVM DARE POSSENT TERRIS, QVANT. DARENT COELIS.

DESIDERATISSIMO FRATRI
MAXIMILIANVS PRINCEPS
RERVM IN BOIA POTENS

F. C.

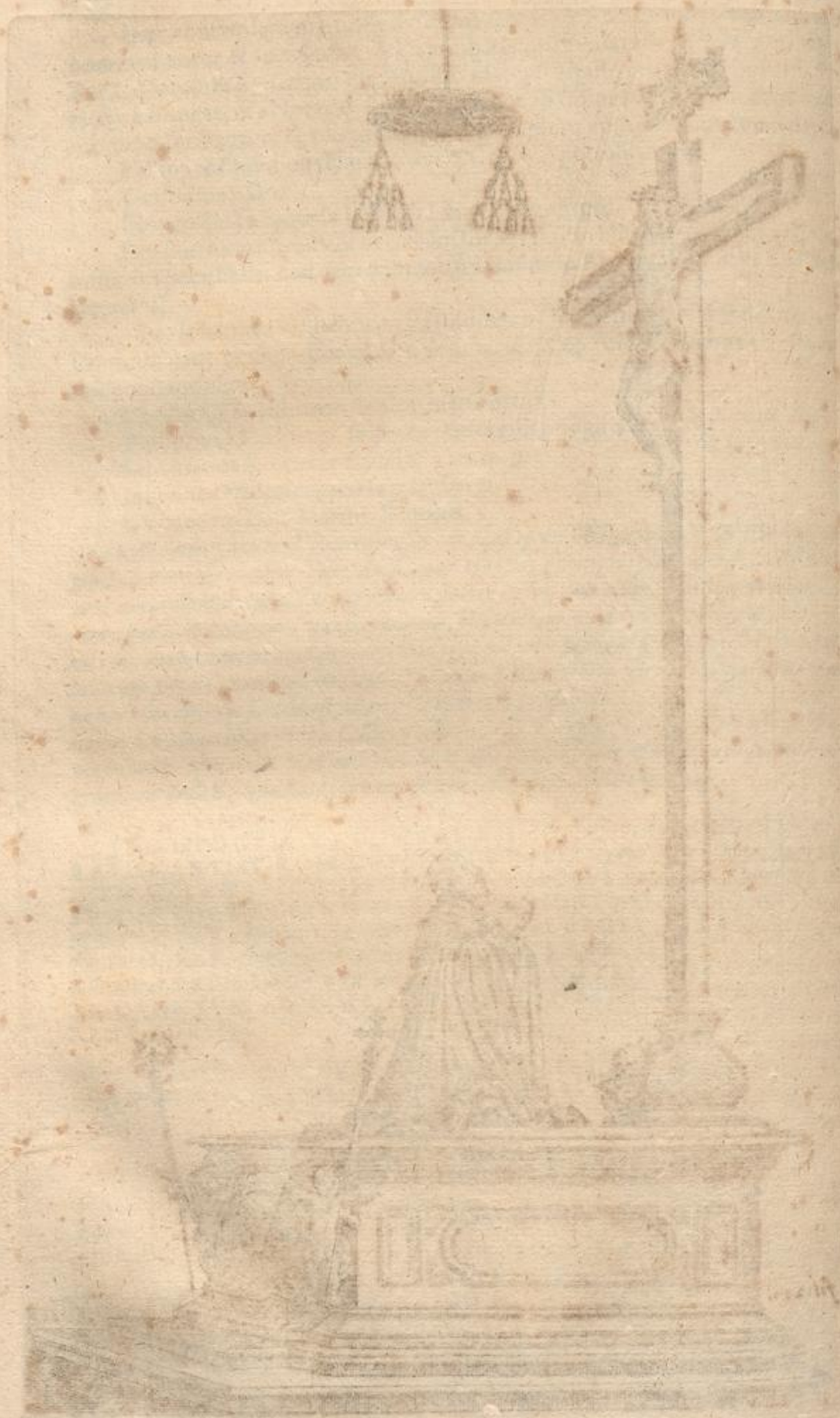
DECESSIT XII. CAL. IVN. AN. clō. 13. IIC. ET. XXII.

AVIATOR QVID ROGAS, QVIS FVERIM: QVI SIM, MAGIS ROGAHEV. MAGNA VMBRA MAGNI PRINCIPIS. HIC IN TENEBRIS AGO, ET IN PVRPVRA CINERESCO MISER. SCIBAM HOC OLIM PVTRVM, TAM CITO NESCI BAM. SVBITVM FATA PROPERAVIT NVMEN MEA, VENI IN HANC VITAM IDEO SOLVM VT EXIREM.

TV

fol. 280.

TV QUID SPERES? AH, VANI SVMVS, ET DVM NON SVMVS, ET DVM SVMVS: VITA AD MORTEM ITER EST. ET QUID HORRESCIS? NECESSE EST MORI, ET EHEV, NECESSE EST MORI FUTVRI INCERTIS, VIATOR ABI ET REDI POST PAVLVLM, CRAS VOLES, HODIE VENIES,

ET ADHVC HIC EVIATOR? IAM INSEQVITVR VT TE PREHENDAT PALLIDVS LICTOR, IBIS, HEV, IBIS AD VERENDAM SEDEM. VBI IVDEX TERRET, VBI OMNES TREMVNI, MVLTIACCVSANT, NEMO DEFENDIT ET IBISVLTRA. QVO? EHEV, QVO? AH, MISER, QUID QVÆRIS? SPERARE POTES, TIMERE POTES, PROVI VIVERE POTES, SCIRE NON POTES. ET HORAM ET SENTENTIAM NVMEN OCCVLIT, VI TV VIDEAS. ABI ET VIDE, ANTE QVAM SVPREMVM OCVLICALIGENT, ET COECVS EHEV, ÆTERNVM ERRES, QVOD ERRARIS.

SIGISMVNDVS FRIDERICVS Fugger Baro in Kirchberg & Weiffenhorn, Canonicus Salisburgen. Ratisbon. & Patauien. ibidemq; Decanus, eligitur Episcopus R. in festo Visitationis B. Virginis Mariæ, 2. die Iulij, An. C. 1598. Ob. optimè functus Episcopali munere suo, die 5. Nouembr. inter horam secundam & tertiam vespertinam, An. 1600.

WOLFGANGVS II. Præpositus & Dominus in Elvvang, ex nobili familia ab Haufen oriundus, electus in Episcopum Ratisbon. in præmortui Episcopi locum, obiit die 3. mens. Septembr. circa horam 8. vesperi An. 1613. singulari fultis hic Antistes pietate, humanitate, ac benevolentia erga omnes, *ab omnibus amore et venerationem promeritus.*

ALBERTVS huius nominis IV. Baro à Törving, Stain & Pertenstain, Canonicus Salisburgen. & Ratisbonen elig. die 22. mens. Octobr. An. 1613. Huius inter optimos Antistites recensendi Principis virtus varios aduersa fortuna casus experta, hæcenus cum Deo semper superior euasit, superauit: & ut ad annos plurimos viuat beneq; ac feliciter præsit pia piorum comprecantium vot a celeste numen haud sinet esse irrita.

Catalogus Præpositorum, eorum scilicet, quos ex monumentis Ecclesiæ Ratisbonensis, alijsq; eruere hæcenus licuit.

Dn. GODEFRIDVS ab Ast. an. 1221.

Dn. WERNTO, an. 1226.

Dn. GODEFRIDVS à Pilsting, ex Comitibus de Frantenhausen an. 1228.

Dn. EBERHARDVS de Abensberg an. 1229.

Dn. Berctoldus ab Oberndorff. an. 1259.

Dn. HENRICVS de Lerchenfeld, an. 1260.

Dn. ALTMANNVS Comes à Rodeck, an. 1267.

Dn. VLRICVS à Dornspurg, al. Comes à Leonspurg. an. 1283.

Dn. CONRADVS ab Ernfels. an. 1295.

Dn. CONRADVS à Luppurg, an. 1296 factus postea Episcopus.

Dn. HEINRICVS ab Arv, inde Auburg an. 1298.

Dn. HABART à Sinching, an. 1304.

Dn. CONRADVS de Haimberg, an. 1309.

Dn. WERNTO Schenck an. 1325.

Dn. HILBOLDVS de Haimberg an. 1348.

Dn. DIETERICVS ab Arv, an. 1350.

Dn. HEINRICVS ab Arv, an. 1362.

Dn. VLRICVS de Hohenfels, an. 1397.

Dn. STEPHANVS à Satelbergen, an. 1423, electus Episcopus.

As 3

Dn.

- Dn. JACOBVS Seeburger, an. 1427.
 Dn. FRIDERICVS de Parsperg an. 1436. fit Episcopus an. 1437.
 Dn. CONRADVS Khonhouer an. 1445. ob. an. 1452.
 Dn. RUPERTVS Com. Pal. Rheni Dux Bauar. an. 1452.
 Dn. HENRICVS de Abensperg. an. 1462. fit Episcopus an. 1468.
 Dn. MICHAEL Riederer de Parr. an. 1468. ob. an. 1472.
 Dn. JOANNES Com. Pal. Rheni Bauar. fit Canonicus an. 1460. post an. 12. Præpositus per annos 35. administrauit Episcopatum annis 30. mira res, & rara, quæ vix alicui alteri contigisse legitur, tot annis, septuaginta nimirum septem, vno super vixisse loco.
 Dn. FRANCISCVS Schlickh, an. 1486. ob. an. 1497.
 Dn. HENRICVS Schönleben Doct. an. 1498. ob. an. 1501.
 Dn. MARCVS Fuggarus absq. Canonicatu Præpositus factus an. 1506. ob. an. 10.
 Dn. CHRISTOPHORVS Welfer Doct. an. 1511. obtinuit tandem Canonicatum an. 1514. ob. an. 1536.
 Dn. ANTONIVS Welfer Doct. an. 1548. ob. an. 1557. Præpositus & Canon.
 Dn. HIERONYMVS Welfer Doct. & Can. an. 1563. ob. an. 1564.
 Dn. JOANNES Fetz, an. 1564.
 Dn. VICTOR AVGVSTVS Fugger Baro à Kirchperg fit Canonicus an. 1561. Præpositus an. 1568. resign. an. 1582.
 Dn. SBINGO Bercka Baro à Duba & Lippa, an. 82. Archiepiscopus Pragen. creatur an. 1593.
 Dn. JACOBVS Müller Doct. an. 1593. ob. an. 1597.
 Dn. SIGISMVNDVS FRIDERICVS Fuggarus Baro an. 97. fit Episcopus an. 98.
 Dn. ADAMVS Orth, Westphalus, Doct. an. 1598. ob. an. 1599.
 Dn. VIRINVS Leoninus Leodiensis, Doct. an. 1599. ingressus Societatem IESV resignauit an. 1617.
 Dn. FRANCISCVS GVILIELMVS Comes de Wartenberg, Dn. in Wald. an. 1619.

CATALOGVS Decanorum Cathedralium Ratispon.

- D**N. ADALWERT. an. 1145.
 Dn. BABO an. 1185.
 Dn. CONRADVS Puto, al. Comes à Kirchperg an. 1221.
 Dn. LEO Tundorfer nobil. Patricius Ratisbonen. Magr. an. 1240. fit Episcopus an. 1260.
 Dn. ALHARD. ob. Hutt, an. 1265.
 Dn. VLRICVS Puto de Huchelstatt, al. Eglosshaimer, an. 1276.
 Dn. HENRICVS Seeman in Seemanshausen, an. 1279.
 Dn. CONRADVS à Luppurg, an. 1281.
 Dn. HABART à Sinching, an. 1304.
 Dn. VLRICVS à Schvvarzenberg ob. an. 1317.
 Dn. VLRICVS de Avvin Preenberg, ob. an. 1326.
 Dn. CONRADVS Com. à Schvvarzenberg, an. 1330. vixit adhuc an. 1350.
 Dn. CONRADVS de Haimberg an. 1353. fit Episcopus an. 1368.
 Dn. IOHANNES à Peyn, an. 1385.
 Dn. ARNOLDVS à Weydenberg, an. 1389.
 Dn. BERCHTOLDVS Fraunberger, an. 1398.
 Dn. FRIDERICVS à Parsperg Canonicus, an. 1430. Præpos. an. 36. Episcopus. 37.
 Dn. DEGENHARDVS Sälchinger an. 1436. resign. & ob. an. 1453.

- Dn. CONRADVS Reichershouer, an. 1441. ob. an. 43.
 Dn. CHRISTANNVS Stinghamer in Thürntenning, an. 1443. ob. 50.
 Dn. NICOLAVS à Königsberg, an. 1450. ob. an. 73.
 Dn. JOHANNES Neuhaufer, Licent. an. 1473. resign. an. 1513. vir consultiss. primùm
 Cancellar. Duc. Bauar. Landshut. postmodum Præpositus Vet. Oeting. & Monn-
 cen. an. 1513.
 Dn. GEORGIVS Sinzenhouer, an. 1513. ob. an. 17.
 Dn. CASPARVS Gumpenberger an. 1519. ob. an. 1532.
 Dn. PANGRATIVS, à Sinzenhouen, an. 1532. fit Episcopus, an. 1538.
 Dn. PAVLVS Stadler, ob. an. 1544.
 Dn. GEORGIVS Kolb de Hailberg Doct. ob. an. 1545.
 Dn. HAVBOLT à Braitenbach, ob. an. 1546.
 Dn. JOANNES Christophorus à Parsberg, an. 1557.
 Dn. WOLFGANGVS à Clofen, fit Episcopus Passauien. an. 1559.
 Dn. DAVID Khölderer in Puchsthal. an. 1561. fit Episcopus an. 69.
 Dn. JOANNES Pirrer Doct. ob. an. 81.
 Dn. THOMAS Grosthomannus Eckius Doct. ob. an. 1583.
 Dn. FRIDERICVS Speter à Kreidenstein Doct. ob. 1584.
 Dn. JOHANNES Tattenpeck in Hauspach, recusauit an. 1584.
 Dn. CHRISTOPHORVS à Fronhouen, recus. eod. an.
 Dn. BARTHOLOMÆVS Vischer S. Theol. Doct. El. an. 1584. ob. an. 94.
 Dn. JOANNES Wilhelmus ab Holdingen an. 94. resign. an. 95.
 Dn. ADAMVS Orth, Theol. Doct. an. 95. resign. an. 96.
 Dn. QVIRINVS Leoninus Doct. Th. fit Præpositus an. 1599.
 Dn. WILHELMVS Weihlaimer S. Theol. D. an. 99. cui adhuc superstiti vitam &
 felicitatem ex animo precor.

